Влада – Радам !

ГОЛОС УКРАЇНИ

Газета Верховної Ради України

№81 (831) ♦ Субота, 30 квітня 1994 року ♦ Ціна договірна

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

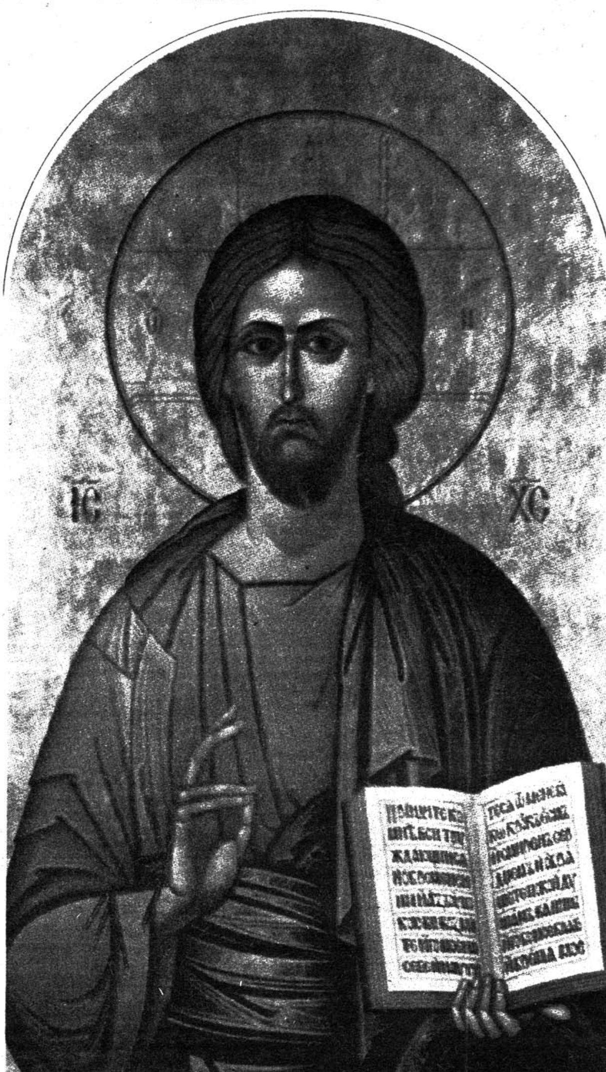
Людмила КОХАНЕЦЬ, «Голос України»

У контексті французької революції

Пам'ятаю, як секретар райкому комсомолу застерігав нас, школярів, перед Великоднем: «Кого побачимо завтра біля церкви – виключимо з комсомолу». Пам'ятаю й ультиматум університетського комсомольського «боса»: «Хто не братиме участі в першотравневій демонстрації – ризикує студентським квитком».

Чи не правда, знайома більшості з вас ретроспектива? Ми оминали церкву і не ризикували навчанням, роботою, кар'єрою... Ми не зважали на те, що все це в історії людства вже було. Що варто згадати період французької революції з його запровадженням «великоднів» «навиворіт», як застереження наших «вождів» видадуться до комічного жалюгідними. Але ми не могли порівнювати. Бо саме ці аналогії й були причиною, чому так погано ми знали повчальну історію людства, і в тому числі період французької революції...

Цього року, наче знущаючись з недавнього минулого, Великдень і Першотравень збіглися в один день. Бідолашні наші вчорашні «вожді», співчуваю їм заднім числом: спробували б розібратися, від чого втирають уста їхні підопічні – від свяченої великодньої паски чи від «дистильованого» першотравневого тістечка. Слава Богу, часи змінилися. І сьогодні ніхто не чатує на моїх дітей біля церкви, і не висить наді мною дамоклів меч дисциплінарного стягнення за «демонстрацію» проти демонстрації. Але й нині, на жаль, більшість з нас не втримується від спокуси «пришити» двом святам політичну підкладку, зіштовхнути лобами найінтимнішу річ – Віру з привселюдною проповіддю своїх політичних симпатій.

Особиста справа кожного з нас – сідати завтра за стіл, вставлений пасками чи тістечками, або тим і тим. Бо той, хто лякає нас пеклом за прогул великодньої служби Божої, і той, хто за звичкою заганяє в першотравневі колони, даруйте, належить до одного племені – більшовиків за діями і переконаннями.

Звернення Президента України Л.М. КРАВЧУКА з нагоди свята Воскресіння Христового

Дорогі співвітчизники!
Громадяни України!
Щиро вітаю вас із Святом Великодня!

Для України Христове Воскресіння має особливий духовний вимір і життєдайний сенс. Вона пройшла через Голгофу, але незнищенною виявилася душа народу й не була марною самопожертва мільйонів її синів та дочок.

У ці передсвяткові дні духовний наш досвід і пройдений шлях закликають рішуче полишити всяку дріб'язкову суєтність й усім серцем і розумом осягнути величність своєї землі і її людей, які видобули з бурхливого потоку історії право на достойне життя.

Ми свідомі тієї значної ролі, яку здатні відігравати і реально відіграють в державотворчому процесі, піднесенні суспільної моралі й людської гідності Церкви України. Від них великою мірою залежить, наскільки згуртованим і свідомим виявиться наш народ перед викликом сучасності.

Переконаний, що політичні бурі і жадоба влади не повинні перетинати церковну браму. Адже Церква не може бути проводирем ідей окремих партій чи громадських організацій, вона єднає весь народ, закликаючи його до братньої любові, а не до самовбивчої борні.

Хай світлі Великодні дні, дні оновлення і примирення, принесуть кожному з нас часточку сердечної любові, душевної рівноваги і впевненості.

З Великоднем вас, дорогі співвітчизники!
Добра вам, щастя і злагоди!

З повагою Л.КРАВЧУК.

За два роки в Лисичанську виріс новий завод. Вчора на ньому побував Голова Верховної Ради

І.Плющ у супроводі віце-прем'єра Валентина Ландика, голови Державного комітету з нафти і газу Михайла Ковалка та інших офіційних осіб відвідав Лисичанський нафтопереробний завод.

(Закінчення на 2-й стор.).

Читайте у суботньому випуску

Зустрілися два свята на весняній дорозі

Бліц-анкета «Голосу України» на тему: «Великдень і Першотравень у долі українського народу»

Напередодні свят кореспонденти газети звернулися до відомих політиків, бізнесменів, діячів культури з трьома запитаннями:

1. Ваше особисте ставлення до Великодня і Першотравня. Яка їх роль у долі українського народу?

2. Як ваша сім'я відзначала ці свята раніше? Як святкуватиме цього року?

3. Що ви хотіли б побажати цього дня своїм співвітчизникам?

Їхні відповіді читайте в сьогоднішньому числі газети — на 2, 8, 9, 13 сторінках.

За два роки в Лисичанську виріс новий завод

(Початок на 1-й стор.).

Підприємство порівняно молоде — перша установка по переробці нафти почала тут діяти у 1976 році. Нині це гігантський нафтопереробний комплекс, який може переробляти в рік 23,4 мільйона тонн нафти.

В процесі переробки тут отримують авіагаз, мазут, етилен та ряд інших продуктів. Глибина переробки нафти до 1997 року має сягнути 72 відсотки. Підтвердженням запровадження передових технологій став пуск установки по виготовленню поліпропілену, презентація якої відбулася під час відвідання Лисичанського НПЗ Головою Верховної Ради України. По суті, це завод потужністю 100 тис. тонн поліпропілену на рік. Такої установки — збудовано її за два роки — не має жодна з країн колишнього Союзу. Поліпропілен, як відомо, — це і плівка, і труби, і килимові вироби.

Іван Степанович Плющ зустрівся тут з представниками ділових кіл Італії, Німеччини та інших країн. Відбулися зустрічі з трудівниками, з працівниками засобів масової інформації.

Василь ТУГЛУК
(Телефоном).

Луганська область.

«Консімекс» та «Інмед» зустріли Президента й попрощалися з відвідувачами

Президент України Леонід Кравчук у Національному виставково-ярмарковому центрі відвідав дві міжнародні спеціалізовані виставки — експорту й імпорту товарів широкого вжитку «Консімекс-94» й медичного обладнання для лікарень і поліклінік «Інмед-94», на яких понад сто фірм світу виставили свою продукцію. Президент уважно оглянув експонати, приміряв кепі від фірми «Мустанг» і відповів на запитання журналістів.

Чи зможе новий парламент сформувати такий уряд, який усе розмаїття, яке бачимо на цих виставках, зробить українською повсякденністю?

— Якщо парламент хоче, щоб Україна процвітала, була цивілізованою та демократичною державою, він повинен це зробити. Але не потрібно ейфорії щодо уряду. Він ефективно працюватиме, коли будуть відповідні структури скрізь, від сільради до Києва, які теж ефективно працюватимуть. Якщо уряд буде ринковий, а ці структури гальмуватимуть ринкові процеси, то й найкращий уряд нічого не зможе зробити. Має бути ринкова вертикаль, — сказав Президент.

Міжнародні спеціалізовані виставки завершили роботу.

Людмила МИКИТЮК.

Фото Олександра КЛИМЕНКА.

Бліц-анкета «ГУ»

Борис ОЛІЙНИК,
народний депутат, поет:

«Світ тримається на симетрії»

1. Вважаю, це символічно, що нинішнього року збіглися ці два свята. Я завжди ставився до них з повагою: 1 Травня — свято державне, Великдень визначає нашу історичну точку зору на світ та його походження. Все у світі тримається на симетрії. А симетрія передбачає центр. Якщо цей центр називається Богом, я вірю в такого Бога. Я шаную Великдень, бо це свято моїх предків, бо я православного віросповідання. Гадаю, всі люди мають з повагою ставитися до обох свят.

2. Якщо не поїду до Сербії, святкуватиму тут, у Києві, в родинному колі. Відзначатиму два свята: і Великдень, і Першотравень.

3. Я не хочу бажати народові терпіння: він своє вже відтерпів. Зичу вам, люди, мужності, не опускайте рук — всі ми в однаковій ситуації. І всі маємо виходити з неї разом. Ми — нація молода й генетично древня. Маємо всі підстави на чудове майбутнє. Може, це звучить і тривіально, але український народ вистраждав право на майбутнє. Бажаю нам жити у власній державі. Але не забуваймо: державу не можна будувати на хуторі, тому треба зав'язувати тісні стосунки з далекими і близькими сусідами. Опираючись плече на плече, зміцнюватимемо свій суверенітет, суверенітет для всіх громадян, для усіх національностей, що сущі в Україні. Якщо виявимо таку мудрість, у нас буде і мир, і незалежність.

Президент — претендент у Президенти

29 квітня Центральна виборча комісія по виборах Президента України зареєструвала претендентами на кандидата в Президенти України Кравчука Леоніда Макаровича, Бабича Валерія Георгійовича, Таланчука Петра Михайловича.

Зареєстровано також ініціативні групи виборців від зборів, які висунули претендентів.

До першого травня селяни отримають зарплату

У день (28 квітня), коли «Голос України» опублікував добірку матеріалів про катастрофічну платіжну кризу на селі, віце-прем'єр-міністр В.Дем'янов оперативно скликав пресконференцію, на якій заявив, що до 1 травня всі селяни нарешті отримають зарплату, а протягом травня уряд поверне селу й інші борги. Оптимізм і готовність В.Дем'янова до блискавичної «грошово-фінансової операції» радує. Хоча всім службовим особам такого рівня варто пам'ятати, що слово — не горобець.

На прес-конференції наголошувалося, що держава була й залишається найнадійнішим партнером виробника. Зокрема вона закупила два мільйони тонн пального (річна потреба становить 600 тисяч), яке доправляється до господарств без посередників, а отже без накруток. Закуплено також трактори на ХТЗ по 180 мільйонів карбованців, хоча їх ціна вже сягнула, було, 360 мільйонів. То хіба ж уряд не працює? — звернувся до журналістів віце-прем'єр-міністр і запевнив, що зі зміною команди нічого одразу не зміниться, бо поки нові люди увійдуть у старі проблеми...

Щодо заборгованості селу, то треба мати на увазі таке: уряд не має «живих» грошей, ними розпоряджається Національний банк. Виробникам дуже заборгувала торгівля (3,5 трильйона карбованців), яка використовувала гроші у власних цілях, однак її, торгівлю, голими руками не візьмеш, бо вона вже корпоратизована, приватизована і т.ін.

Відчувалося, що віце-прем'єр-міністр ображений на «Голос України» за гостро критичні матеріали. Але ж газета надала слово селянам, які відверто висловили все, що думають про «благодіяння» держави. «Голос України» і надалі прислухатиметься до селян.

Оксана ТЕЛЕНЧІ.

Наталя ФІЛІПЧУК, «Голос України»

«НАМ ПОТРІБНІ НЕ ПОДАЧКИ, А ВИЗНАННЯ»

Указ Президента Л. Кравчука «Про заходи щодо вшанування пам'яті жертв депортації з Криму» на перший погляд був спричинений дуже конкретною датою. 18 травня півстоліття тому почалося «переселення» кримськотатарського народу, а також вірмен, болгар, греків... Проте окремі політики побачили в Указі і політичну реакцію офіційного Києва на останні події в Криму. Зокрема: вперше у високому документі Меджліс кримськотатарського народу фігурував як повноважний представницький орган. А його голову Мустафу ***ДЖЕМІЛЄВА*** *призначено заступником голови Організаційного комітету з підготовки та проведення пам'ятних заходів. З нагоди першого засідання комітету Мустафа ага приїхав до Києва.*

— Думаю, Указ справді певною мірою спричинений останніми діями президента Республіки Крим Мєшкова, який відверто порушує Конституції України та Криму і домовленості між адміністрацією Криму та керівництвом України. Ми взагалі дивуємося, чому Київ так довго вичікує, а коли й реагує на незаконні укази Мєшкова, то тільки на папері. Зрозуміле прагнення Києва уникнути конфронтації. Але якщо довго йти шляхом поступливості, то врешті можна спричинити такий конфлікт, що негаразди, які постали б у результаті рішучих дій керівництва України, видаватимуться дрібницею.

— За вашими прогнозами, чи довго можуть існувати такі невизначені відносини між Києвом і Сімферополем?

— Ситуація в Криму великою мірою залежить від його адміністрації. Зрозуміло, що Мєшков почувається впевнено, бо за його спиною стоять конкретні державні діячі з Росії, котрі зацікавлені в нестабільності на півострові, маючи свої інтереси, зокрема щодо ЧФ. А нерішучість Києва тільки надихає шовіністів і в Криму, і в Росії. Сподіваюся, мовчанка українського керівництва таки скінчиться.

Можливий також інший розвиток подій: якщо московські вчителі Мєшкова навернуть його до іншої, обережної політики. Твердо пообіцяють, що не мають територіальних претензій до України.

— А як розвиватимуться події, якщо кримська адміністрація здобуде собі в союзники кримських татар?

— На сьогодні це нереально. Навіть те, що до парламенту Криму ввійшло 14 наших представників, — це не порозуміння, а результат наших акцій громадянської непокори. Сам Мєшков, який від щирого серця виступав проти національних квот у парламенті, наступного дня по виборах заявив, що не визнає Меджліс кримськотатарського народу, що парламент Багрова зробив чимало дурниць (зокрема мовилося про квоти), закликав новий парламент «вирішити» ці проблеми.

Днями до нас звертався посередник від Мєшкова — чи погодимося ми на запрошення зустрітися з президентом. Якщо президент Мєшков прагне зустрітися з нами як з приватними особами, бо не визнає повноважень Меджлісу, то чи є у цьому сенс?

До речі, нам уже пропонували окремі подачки за підтримку певного кандидата на голову кримського парламенту. Тільки нам потрібні не подачки, а цілковите визнання прав кримськотатарського народу.

— Чи шукають з вами контактів офіційні представники з Росії?

— Нещодавно була пропозиція з боку Шахрая, що хоче зустрітися з представниками Меджлісу. Було навіть висловлено готовність приїхати до Криму в разі, якщо представники Меджлісу не зможуть приїхати до Москви. У нас відчинені двері для всіх. Але ми воліємо, перш ніж проводити будь-які переговори з офіційними діячами іноземних держав, тим більше за сьогоднішніх умов, узгоджувати це з керівництвом нашої держави.

Росія справді шукає з нами контактів, але з якої причини? Коли 1991 року нас хотіли офіційно визнати і навіть показали проект постанови ВР Росії, то було єдине «прохання» до кримських татар: погодитися з відміною постанови від 1954 року про передання Криму до складу України. Щодо кримських татар за всю їхню історію було здійснено дуже багато незаконних актів, але краще вже починати з 1783 року: незаконне приєднання Криму до Росії. На цьому наша «дружба» й закінчилася. Про визнання ніхто більше не згадував.

Але біда в тім, що Україна так само зволікає з офіційним визнанням Меджлісу, очевидно, побоюючись реакції Криму та Росії. А ми сьогодні відчуваємо себе в Криму більше українцями, ніж самі українці.

— До речі, ні представники Руху, ні демпартій України не пройшли до кримського парламенту. То саме у вас вони вбачають сьогодні своїх союзників?

— Передусім наші представники захищатимуть інтереси кримськотатарського народу, а вони переважно збігаються з інтересами проукраїнських партій. Ми бачимо своє самовизначення як відновлення нашої національно-територіальної автономії у складі України і категорично проти перегляду кордонів. Ми вдячні Україні, що вона погодилася фінансувати повернення депортованих на історичні землі. Хоча й тут є проблеми: виділені кошти надходять не до кримських татар, а спочатку до адміністрації республіки, яка в цій справі — найменш зацікавлена сторона. Земляки з Узбекистану, наприклад, не можуть продати свої будинки, щоб повернутися до Криму, бо на перешкоді стає законодавство цієї держави. І, очевидно, Україна могла б якось у двосторонньому порядку узгодити це питання. Також було б логічно, щоб Росія виділила певні кошти на повернення депортованих, адже вона вважає себе за правонаступницю СРСР.

Від кореспондента. *18 травня Україна, кримські татари вшановуватимуть пам'ять жертв депортації. Захід справедливий і вчасний. Але кримські татари сподіваються, що цим турбота про депортовані народи не обмежиться. За перший квартал 1994 року зі 148 мільярдів, виділених на повернення до Криму депортованих народів, отримано 36, за другий квартал зі 124 — 35. Із 40 мільярдів, виділених на соціальні потреби постраждалих, — тільки 5 мільярдів. Днями кримські татари чотири дні силою утримували приміщення колишньої мечеті — нинішнього сховища архівів ЧФ. І практично змусили адмірала Балтіна зробити письмове зобов'язання звільнити будинок до 15 травня. Щоб уже 18 травня провести у мечеті мітинг-реквієм...*

Володимир САВЦОВ, «Голос України»

ЧУЄТЕ, ВЕДМІДЬ ПРОКИНУВСЯ?

Думка оглядача

Про автора

Володимир Савцов — публіцист, політолог. У журналістиці — понад тридцять років, у «Голосі України» — з дня його заснування. Протягом тривалого часу поєднував газетярську роботу з викладанням у Київському інституті міжнародних відносин. Автор чотирьох монографій, присвячених світовим проблемам. Кандидат історичних наук.

Якщо абстрагуватися від політики, то одесько-севастопольську епопею, що мала місце кілька днів тому, можна було б розглядати як майстерно розіграні спільні маневри ВМС України і російських з'єднань Чорноморського флоту в обстановці, наближеній до бойової. Тут було все: і аварійне обрубування кінців, і взаємні перехоплення кораблів, і нічні наради у штабах, і ряснота генеральських погонів на місці подій.

Проте від політики не втечеш, більше того — поставиш перед собою питання, відоме історії ще з давньоримських часів: кому вигідно? хто ініціював подібні «ігри»?

Взаємних звинувачень не бракує, і дедалі частіше можна почути тезу про те, що, мовляв, на найвищому, президентському, рівні проблему було б вирішено цивілізовано, а згадана епопея — цілком на совісті військових, які «зовсім відбилися від рук». От розв'яжуть Москва і Київ питання про російську базу чи то в Севастополі, чи деінде в іншому районі — і все стане на свої місця.

Поживемо — побачимо. Але не полишає думка про те, що військово-політичні «маневри» на півдні України відбулися буквально через тиждень після того, як ледь удалося загасити «базовий» скандал в іншому регіоні колишнього СРСР — Латвії. Йдеться про розпорядження Президента Росії, в якому він погодився з пропозицією Міністерства оборони РФ, погодженою з МЗС РФ, щодо «створення на територіях СНД і Латвійської Республіки військових баз Збройних Сил Російської Федерації для забезпечення безпеки Російської Федерації і вказаних держав, а також випробування нового озброєння та військової техніки». Латвійський уряд негайно заявив, що це розпорядження суперечить проектам угод про виведення російської армії з території Латвії, які вже парафовано. Як відомо, єдиний російський військовий об'єкт, котрий Латвія дозволила — тимчасово — залишити на своїй території, це радіолокаційна станція стеження у Скрунде. Але у згаданих угодах ця станція ніде не трактується як база.

Латишів заспокоїли, заявивши, що «Президентові Росії дали на підпис не той документ» (!), а згодом і сам Б.Єльцин заявив, що створювати базу у Скрунде Росія не планує.

Скандал зам'яли, але він дав привід спостерігачам пригадати, що російський міністр оборони у своїх заявах неодноразово інформував про плани створення в СНД майже трьох десятків російських військових баз. Уже відомі й деякі адреси. Так, російська сторона, у першу чергу, МО РФ, хотіла б, щоб статус бази було надано космодромові в Байконурі (хоча конституція Казахстану забороняє розміщення будь-яких іноземних баз на своїй території). У Грузії бази могли б розташуватися там, де розміщені російські контингенти, штаб Закавказької групи військ, а також у Поті, де швартувалися б кораблі російських ВМС. Є російські війська і у Вірменії — Гюмрі (колишній Ленінакан). Як випливає зі щойно підписаної угоди про фінансовий союз між Росією та Білоруссю, остання не тільки дозволяє існування на своїй території російських баз, а й звільняє Москву від плати за їх утримання. У той же час категорично проти баз висловилися Азербайджан і Молдова. Для України питання про базу російських ВМС сьогодні є предметом відповідних переговорів.

Одночасно з базами на території СНД Росія прагне створити додаткові бази на власній території вздовж кордонів і з цією метою звернулася до Заходу з проханням переглянути обмеження на розгортання звичайних озброєнь, введені згідно з відповідним Договором 1990 року. Москва пояснює свої плани нестабільністю на південних кордонах Росії. Але виявляється, справа стосується не тільки цих регіонів. Зокрема, президент Польщі Л.Валенса назвав «тривожним феноменом» кількість російських військ у Калінінградській області. Подібної позиції щодо Калінінграда додержуються і держави сусідньої Балтії.

Звичайно, ця цілеспрямована політика Москви не залишилася поза увагою Заходу. Думку тамтешніх спостерігачів акумулювала французька газета «Еко», яка поставила історію з базою в Латвії до «ряду невеликих кроків російського керівництва, які, проте, йдуть один за одним у напрямку створення нової російської воєнної доктрини, основаної на підтвердженні статусу Росії як великої держави, що вимагає від НАТО серйозного аналізу».

Буквально через кілька тижнів для НАТО з'явилася нова проблема, яка напрямки стосується вже самої цієї організації. Йдеться про фактичну відмову Москви підписати натовську програму «Партнерство заради миру». Підписання мало відбутися у квітні, але Росія — устами свого міністра закордонних справ — заявила, що нинішній варіант її не влаштовує і «ми обдумуємо нині більш серйозний і змістовний формат відносин з НАТО». Згодом позицію свого міністра підтвердив і російський Президент.

Формальні аргументи Москви — це, перш за все, вимога, щоб з нею заздалегідь радилися у випадках, подібних до бомбардувань сербських позицій. Але насправді йдеться про більше. Відзначаючи, що Росія, у свою чергу, не порадилася з Заходом ані щодо власної ініціативи по Югославії, ані щодо нового плану умиротворення на Близькому Сході, спостерігачі підкреслюють прагнення Москви бути у цій програмі «першою серед рівних» і диктувати іншим її членам правила гри. НАТО відреагувала негайно. Перший заступник держсекретаря США С.Телботт заявив: «Хочу запевнити, що ніхто не користуватиметься там особливими привілеями».

Тим часом події (пам'ятаєте тезу щодо ряду послідовних кроків російського керівництва?) стрімко розгорталися. На світло з'явилося прагнення певних кіл у Росії ув'язати приєднання до програми «Партнерство заради миру» з вступом до «великої сімки» (французька газета «Котідьєн» назвала таку поведінку Москви «дрібним російським шантажем»). Буквально тут же глава російського уряду заявляє про намір Росії виставити до кінця року свою кандидатуру для вступу до Європейського Союзу (ЄС). І знову — замішання й протести на Заході. Особа, відповідальна за зовнішні зв'язки ЄС, член Європейської комісії Х. ван ден Брук фактично дає відсіч: «Навряд чи переговори щодо нового розширення ЄС почнуться раніше 1996 року. ...Але приєднання до Союзу такої великої держави з потужною і вельми специфічною економікою важко розглядати навіть у перспективі. Якщо Союз ще зможе якось «перетравити» Угорщину, Польщу, то у випадку з Росією виникає питання «хто до кого приєднується?». Навіть з Україною у віддаленій перспективі питання може бути вирішене простіше».

Устремління Москви серйозно непокоять західних політиків. Але Захід — це не просто географічний регіон. Це — спільнота високорозвинених держав з відпрацьованою системою взаємного співробітництва і самозахисту. Вона дасть собі раду перед лицем «російського ведмедя, що прокинувся». А як бути решті?

Виявляється, і про «решту» там подумали. І навіть видають прогнози. Зокрема, натовський офіціоз, журнал «Нувель атлантік», вказує: значна проблема для майбутнього створюється Україною. Чому? Тому (хай нам й неприємно таке читати або чути), що, на думку експертів у Брюсселі, нашу державу, «де практично не проводяться реформи і де є можливість економічного колапсу», чекає ще й можливий розкол за етнічною ознакою. Росія ж не витримає приєднання українського Сходу з його проблемами. «Результат, — пише журнал, — економічна катастрофа для Москви. Один з експертів робить висновок: «Ключ до майбутнього Москви лежить у Києві».

Таким чином, розпад України — це самогубство для Росії. А якщо не розпад, а «просто» протистояння? Тут варто прислухатися до думки покійного Р.Ніксона: «Незалежність України просто необхідна. Конфлікт між Росією й Україною міг би примусити нас (Захід. — **В.С.**) сприймати події у Боснії як пікнік, влаштований учнями недільної школи».

Виникає запитання і до тих, хто спить і бачить Україну розчленованою, і до тих, хто намагається будь-що, бодай навіть силою, повернути собі «молодшого брата» (до речі, і до тих, хто планує з «власним» регіоном впасти в обійми «брата старшого»): чи варта свічок для них — шкурно! — та небезпечна гра, яку вони розгорнули на терені російсько-українських відносин?

Питання аж ніяк не риторичне.

Що ж до «ведмедя, який прокинувся», то хай гуляє. У своєму лісі, звичайно. А не на чужих галявинах.

ГІМН ВІРИ І НАДІЇ

Великоднє послання патріарха Київського і всієї України Української автокефальної православної церкви Димитрія І

Великодні дзвони благовістять невимовну радість: «Христос воскрес із мертвих, смертю смерть здолав». То наш найвеличніший гімн вселенської радості. Гімн Віри і Надії.

У дні горя й скорботи, в хвилини страждань у нас завжди залишається надія — радісна надія на духовне воскресіння.

Нині хочу побажати тієї надії тобі, український народе.

Христове Воскресіння будить і оживляє наші людські душі. Ті душі забруднені, як березневий сніг, коли починає танути від сонця. Господи! Як потрібно нам усім обмитися із гріховного бруду так, як Ти омиваєш нашу землю лагідним весняним дощем. Християни ж повинні усвідомити, що нечиста душа до спілкування з Богом не здатна. Знайте і те, що Спаситель Христос усе приготував, щоб ми ставали чистими, щоб Він міг увійти й оселитися в серці кожної людини.

Бажаю вам, дорогі християни в Україні й поза Україною, стати до праці, а з тим до одухоблення спустошеної тепер України!

Ми любили й любимо казати: «Христос воскрес — воскресне Україна!» Здавалося, що вона вже воскресла тоді, коли проголосувала за свою самостійність. Але так, як і в Єрусалимі, вороги України поширюють зневіру і занепад духу. «Маловіри!» — будив своїх учнів Христос і нагадував їм, що не піднімуться вони до Нього, доки будуть маловірами.

Хай Воскреслий Христос, як Той, Хто переміг зло і смерть, дасть нам снаги, щоб ми більше не повертали в неволю, щоб ми як Божий народ були вільними фізично і духовно, щоб ми не робили нікому кривди і самі її більше не відчували. Щоб Україна, яка воскресла і переживає свої катакомби і колізеї, пізнала смак справжньої волі і її вартість, пізнала насолоду спілкування з небом, Творцем і Спасителем. Щоб ми могли сказати за апостолом Павлом: «Знаю, в кого я увірував» (2 Тим. 1, 12), і щоб ми сказали: «Я знаю, за що змагався, для чого і для кого живу і працюю, як працювали наші славні «прадіди великі». Тоді буде радісна наша праця.

Хай нам допоможе воскреслий Христос! Хай нам допоможе наша віра!

ХРИСТОС ВОСКРЕС! — ВОІСТИНУ ВОСКРЕС!
Воскресла Україна і вже не вмре!
Хай Христос її благословить!

«Головне, щоб душа не збідніла»

Першотравень... Колись це було одне з найбільших заклинальних свят радянської ідеології. Для простих трудівників 1 Травня більше асоціювалося з весною, з відродженням природи, отож з новими надіями, чеканнями. А як тепер? Що залишилося від цього свята в душі, пам'яті? Що таке міжнародна солідарність трудящих на сьогоднішній день?.. Були в мене й інші запитання з цього приводу до голови профкому великого підприємства — швейного об'єднання «Каштан» Галини Улянівни Лук'янчук. Та вони якось відпали самі собою, коли в трубці залунав збентежений, заклопотаний голос людини, котрій щохвилини доводиться розв'язувати проблеми, далекі від святкових. На підприємстві працюють близько 1800 чоловік, з них — лише 100 чоловіків.

— Та ми зараз перетворилися на соціально-економічний відділ. От підписую та підписую заяви на матеріальну допомогу... А що ви думаєте? Наприклад, похорони коштують більш як 10 мільйонів. Профком може виділити 300—400 тисяч. Хіба душа не заболить од цього? Та ви там нічого цього не пишіть. Бо не все так погано у нас. Звичайно, важко, як скрізь і всім. Але зарплата у робітниць сягає мільйона двохсот тисяч. Приходив до нас кандидат у депутати, розмовляв з робітниками, так і в нього така ж зарплата.

— А щодо Першотравня як? Чи, може, люди Великдень відзначатимуть — цього року так несподівано збіглося у часі...

— Гадаю, що кому до вподоби, то хай собі люди й відзначають. Загалом хороша ідея міжнародної солідарності трудящих, але ж з позицій сьогоднішнього дня ми вже розуміємо, що не на тих принципах вона була замішана. Дуже заідеологізована. А так, просто, по- людськи, чому б не єднатися, не спілкуватися? Хто може бути проти цього?

То раніше як було? Ніхто гроші не рахував, ми могли й величезний зал замовити, зібратися за столиками. Приємно було, звичайно, бо разом, однією сім'єю жили. Конферансьє Грищенко дуже любив перед нами виступати. А зараз таке вже не про нас. У вихідні люди спішать на городи, картоплю садити треба.

— Тобто, виживаєте, тримаєтесь...

— І виживемо, і втримаємося, аякже! Продукція нам допомагає, вона в нас позасезонна — чоловічі сорочки, жіночі блузки. Працюємо без отих кількамісячних перебоїв, коли весь колектив часом і проти волі відправляють у так звані відпустки. Ось бартер привезли прямо сюди, до людей — трикотаж з Луганська. Усе ж дешевше. Робимо все можливе, щоб полегшити нинішню скруту. А бачили б ви, яку красу шиємо для Німеччини — правда, з їхнього матеріалу. Вміємо робити! Та й для себе теж іде гарна продукція. Он дехто пришиває імпортні «лейбли» на наші сорочки і продає утричі дорожче.

— Галино Улянівно, наближається літо, як ми раніше казали, — пора відпусток. Як з цією проблемою збираєтеся впоратися?

— Крим, самі розумієте, відпав. Хто зможе за 14 мільйонів путівку придбати? Але маємо базу відпочинку в Генічеську. Раніше не дуже звертали увагу на неї. А тепер буде фешенебельний відпочинок. Там сім будиночків на березі моря — матері з дітками проведуть відпустки.

А взагалі проти того, що людям треба нині, наших можливостей замало. Але стараємося зберегти кожну людину, колектив, матеріально-технічну базу. Треба виживати. Що ж до свят... Нічого, заживемо краще, будуть і свята. Зараз головне, щоб душа на збідніла. Люди в нас хороші, працьовиті. Подолаємо труднощі.

P.S. Розмова відбулася по телефону. Галина Улянівна не дуже хотіла, щоб її слова були вміщені в газеті. Та, подумалося, її проблеми аж ніяк не відрізняються від того, що турбує сьогодні нас усіх. А головне, на «Каштані» працюють, випускають добру продукцію, що, як і раніше, користується попитом. У соціальному плані колектив має певну стабільність. Тож, Галино Улянівно, спасибі за те, що знайшли кілька хвилин і розповіли про життя-буття. А ваші нотки оптимізму дуже зараз доречні. Не соромтеся їх. Спасибі!

Записала Людмила БАРАНЕВИЧ.

Богдан БЕРЕКЕТА, «Голос України»

ДЗВОНИ ГРАЮТЬ...

З ДИТИНСТВА пам'ятаю Великдень, коли біля церкви в рідному селі на Тернопільщині і старі, і малі старалися хоча б раз смикнути за міцний дріт і вдарити у дзвін. Від того звуку світліло небо, очищалася душа. Вважалося: хто «заграє на дзвоні», тому усміхнеться щастя, мир і злагода пануватимуть у сім'ї, щедро родитиме поле. І лунав урочистий передзвін над селом ще довго-довго...

Цей щемкий спомин виринає з денця пам'яті, коли на другий день святої Пасхи Господньої на території старого Луцького замку відбувається фестиваль дзвонарів під назвою «Благовіст Волині». Цього року уже втретє понад 20 дзвонів своєю неповторною мелодією понесуть над древнім містом золотий благовіст. А всього у Владичій вежі замку розміщено 40 дзвонів, зібраних у різні роки в нашому краї. Кожен з них має неповторний звук, власну назву: «Будений», «Волинський», «Святковий», «Красний», «Ростовський», «Урочистий», і коли з'їжджаються на фестиваль з усіх усюд сучасні дзвонарі, голосом століть озиваються древні вежі над Стиром. Саме на території цього замку стояла кафедральна церква Іоанна Богослова — найстаріша святиня землі Волинської. Висока церковна дзвіниця тримала на своїх плечах чотири великі дзвони і один малий, їхні божественні звуки чарували людей.

З літописних джерел відомо, що галицько-волинський князь Данило Галицький, коли побудував місто Холм, то тамтешній церкві подарував великого дзвона. А волинський князь Володимир Василькович 1288 року для збудованої ним церкви в місті Любомлі на Волині дав дзвін «дивного звуку, якого не чули на цій землі». Розповідають, що Богдан Хмельницький подарував іменний дзвін для церкви в селі Осекрів Турійського району. У 1914 році під час відкриття Георгіївської церкви на місці Берестецької битви було піднято на дзвіницю дзвін «Військовий». Важив він 1200 пудів, везли його 40 пар коней, допомагали кількасот робітників. Як живу істоту хрестили і освячували дзвона. Так роблять і сьогодні. І благовістять дзвони в день Христового Воскресіння нашу Україну.

Прислухаймося. Вдармо у дзвін... І нехай кожен з нас буде щасливий!

Волинська область.

Фото Миколи ЗІНЧУКА.

ВОСКРЕСАЙМО ДО НОВОГО ЖИТТЯ

Соборне великоднє послання ієрарха Помісної Української греко-католицької церкви Мирослава І Кардинала Любачівського

Мир у Господі і наше архієрейське благословення

Христос Воскрес! Воістину Воскрес!

Дорогі в Христі Браття й Сестри!

У світлий день Христового Воскресіння, який наповнює серце кожного члена Церкви невимовною радістю тріумфу Христа — Його великої перемоги над неправдою і злом, над силами диявола, ба, навіть над смертю, — ми, Ваші Пастирі, ділимося з Вами тією небесною радістю і вітаємо Вас усіх нашим невмирущим і радісним великодним привітом: Христос Воскрес!

Воскресіння Христа у великій славі й величі, після Його нечуваних страждань, фізичних і моральних, та після Його смерті на хресті — це найсвітліший день у житті Божого Сина в часі Його перебування на землі у людській подобі. Це найрадісніша для всього людського роду подія та запорука й нашого майбутнього воскресіння до нового, вічно щасливого життя.

Серед буревіїв у нашій історії, серед руїн наших духовних, культурних і матеріальних надбань, що їх нищили наші вороги протягом історії, наша Церква не втрачала своїх найвищих духовних скарбів, котрі виплекала на грунті нашої віри у Христове Воскресіння і надії на майбутнє воскресіння наших найвищих ідеалів, тут, на землі, і колись у вічності. Може, це пояснення того, чого український народ мав належне розуміння Христового Воскресіння, як запоруки Божої слави й своєї кращої долі. Мабуть, ніде в цілому християнському світі не обходили й не обходять свята Христового Воскресіння так величаво і з таким глибоким розумінням, так радісно і з таким духовним багатством, як у нас в Україні, у нашій Церкві, серед нашого народу.

Дорогі в Христі Браття і Сестри! У ці світлі й радісні дні Христового Воскресіння піднесіть вгору Ваші серця! Випростайте голови ваші. Вірте в перемогу добра над злом, правди над кривдою і починайте жити новим, праведним і чесним життям.

Пам'ятаймо, що маємо стати «новими людьми», що між нами має запанувати єдність, братня любов та особисті й громадські чесноти! Тому, оновлені, воскресаймо до нового життя й до успішної праці для нашої Церкви й Народу. Святкуймо Христове Воскресіння згідно з Божою волею та з традиціями християнської України!

Христос воскрес як нова людина, і дух і тіло були вповні віддані впливові другої особи Божої. Тому й апостол Павло казав, що «вам треба позбутися, за вашим попереднім життям, старої людини, яку розтлівають привабливі пристрасті, а відновитися духом вашого ума й одягнутись у нову людину, створену на подобу Божу, у справедливості й у святості правди» (Еф. 4,22-24; пор.: Кол. 3,1; 2 Кор. 5,17).

І з цьогорічним святом Воскресіння треба всім нам воскреснути до нового життя після покаяння й освячення, до відновленого природного й надприродного життя в постановах і чеснотах. Та не лише воскреснути як одиниці, але і як увесь народ, піднесений до нових поривів і здвигів. Не кланяймося противним Христові засадам і будьмо вірні своїй Церкві, яка змагається за належне їй місце в житті всієї України і в цілій Вселенській Христовій Церкві, зберігаючи свої літургічно-обрядові скарби і традиції.

Своєю жертовною працею помагаймо собі осягнути належне нам місце між Церквами християнського світу й вічне царство. Амінь.

Благословення Господнє на Вас!

Валентина ПИСАНСЬКА, «Голос України»

Бунт на борту літака

Скандал!

Днями президент «Авіаліній України» Леонід Погребняк провів прес-конференцію, на якій поінформував журналістів про стан справ в авіакомпанії. Він, зокрема, повідомив про те, що, незважаючи на економічну кризу, «Авіалінії України» здійснюють чимало рейсів до багатьох країн світу, а в травні-червні відкривається нове сполучення з Вашингтоном і Чикаго. Наприкінці квітня здійснив перший рейс літак Іл-62М за маршрутом Торонто—Львів. Цю машину може приймати також аеропорт Івано-Франківська.

Але й проблем компанія має вдосталь. Тільки на поточний ремонт літаків «Авіаліній України» потрібно дев'ять мільярдів російських рублів, які уряд виділити поки що не в змозі.

На прохання журналістів президент компанії прокоментував також скандал, який зчинився навколо двох чартерних і одного регулярного рейсу з Шарджі (ОАЕ). Цими літаками 17 квітня поверталися з виставки українських товарів чиновники Кабінету міністрів, бізнесмени, керівники підприємств. Крім як у двох чартерних, для них було зарезервовано також 100 місць на рейсовому літаку, на який придбали квитки ще й 32 інших пасажири.

За повідомленнями Українського радіо, «Авіалінії України» мало того що не зуміли вчасно відправити до Києва учасників виставки, а ще й залишили в Шарджі частину їхнього багажу. Кореспондент радіо назвав інцидент злочинним.

Президент авіакомпанії Л. Погребняк пояснив ситуацію так: з вини «Авіаліній України» було переплутано місцевий час із середньоєвропейським, пасажири прибули в аеропорт Шарджа не за три години до вильоту, як належить, а за сім. Коли ж посадку було закінчено, з'ясувалося, що норми перевезення особистого багажу значно перевищено: на кожного пасажира припадало не по 20 кілограмів відповідно до встановлених правил, а по 55. Загалом же понад норму в один з літаків було завантажено три з половиною тонни усілякого добра.

Піднятися у повітря з таким вантажем літаки не могли, тому довелося частину його зняти.

Отоді й почався справжній бунт пасажирів, відділити яких від валіз і ящиків було завданням нереальним. Спочатку вони запідозрили екіпаж в тому, що останній заповнив літак «лівим» скарбом і вимагали перевірки. Вантаж зняли, підозра відпала. Тоді у когось з високопоставлених спеціалістів виникла ідея — злити запас палива, але багаж забрати увесь. Переконавшись в абсурдності затії, учасники виставки висунули вимогу: висадити «лівих», як їм здавалося, пасажирів, завантаживши замість них свій багаж.

Коли ця вимога не була виконана, бо ті «ліві» мали квитки на цей рейс, пасажири регулярного рейсу блокували екіпаж, який вже вирулював на злітну смугу. І лише після втручання служби безпеки (екіпаж повідомив наземні служби про захоплення літака) машина взяла курс на Бориспіль.

А загалом з'ясування стосунків тривало 17 годин і вилилося авіакомпанії в тисячі доларів збитків.

А прибулі до Києва учасники виставки вимагають кари для співробітників авіакомпанії.

— Нам шкода, — сказав президент компанії, — що інцидент стався на борту саме нашого літака. Слід сказати, що обидві сторони повелися некоректно. Хоча відомо: компанія повністю відповідає за прийнятий вантаж і зобов'язана відправити його за призначенням найближчим рейсом. До речі, багаж благополучно прибув до Києва наступним рейсом. Ми співчуваємо пасажирам, які майже добу провели в літаку. Щодо покарання, то на нього заслуговують наші співробітники, які переплутали час посадки у Шарджі, а екіпаж тільки за те, що після 12 годин, проведених у такій стресовій ситуації, зобов'язаний був добу відпочивати. Але неважко уявити, як прийняли б це уже «заведені» пасажири.

Президент компанії відмовився назвати імена «героїв», які зчинили бучу, а я попросила прокоментувати цей випадок заступника глави авіаційного департаменту Міністерства транспорту України Вадима Шмигуна.

— Ще рано робити висновки, — сказав він, — бо спеціальна комісія, яка розслідує інцидент, ще не закінчила роботу.

Про результати розслідування редакція повідомить своїх читачів.

Книги — світло, а світла нема

27 квітня згідно з рішенням «Київенерго» у Науковій центральній бібліотеці ім.Вернадського вимкнено енергопостачання. Серед установ Національної Академії наук ця бібліотека — далебі не пасербиця і отримує пріоритетне фінансування, але академія й сама нині в «чорному тілі».

Лише за перший квартал заборгованість бібліотеки за електроенергію, тепло, воду становить три мільярди карбованців. Найбільша інформаційна база України, яка обслуговує 130 тисяч читачів, паралізована, а тим часом попит на інформацію зростає.

— У цьому кварталі порівняно з тим же періодом минулого року книговидача зросла на мільйон, — говорить директор бібліотеки Олексій Онищенко. — Особливо хвилює нас доля безцінних рукописів, які потребують відповідного режиму температури і вологи. Вони можуть загинути від грибка.

Інформація для роздумів: бібліотека обслуговує своїх читачів безкоштовно. А серед її абонентів — чимало бізнесменів, які, послуговуючись отриманою інформацією, роблять гроші, мають прибутки. Однак вони не чують сигналів «SOS» і поки що займали пасивно-очікувальну позицію.

Оксана ТЕЛЕНЧІ.

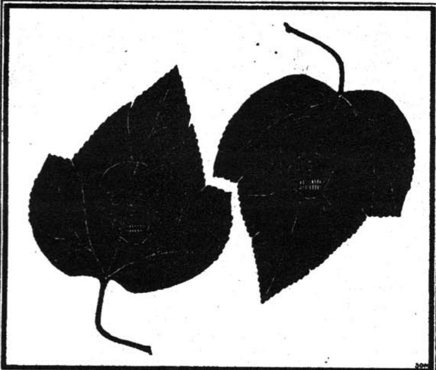
До службового крісла мера міста Дрогобича Мирослав Глубіш влетів на баскому коні, як і годиться революціонеру. У завідувача автомайстернею, шофера, заприсяженого члена ОУН, за плечима була драматична історія сім'ї учасників національно-визвольних змагань, створення Гельсінської спілки, громадсько-політичних організацій в західних областях України. Серед освічених і дипломованих не було тоді мудрого й сміливого, який узявся б за ту роботу, не без гордощів, каже мер.

Спливло чотири роки. Кінь втомився від стрімкого бігу. А вершник підганяє його вперед, до п'ємонту, не озираючись, не зупиняючись. У передвиборних виступах, інтерв'ю він задекларував свою позицію: «Для мене Україна — понад усе. До парламенту треба обрати справжніх патріотів і таких людей, які не бояться «ходити вістрям ножа»... Ми, галичани, — п'ємонт, зайди нам не потрібні. Рух — це кагебісти, бандити».

На виборах до Верховної Ради мер Дрогобича зібрав менше як три відсотки голосів.

КІНЬ ВТОМИВСЯ. А ВЕРШНИК МЧИТЬ ДО П'ЄМОНТУ

Оксана ТЕЛЕНЧІ,
«Голос України»

ШКОДА, що я — не Агата Крісті. У політичних і біля політичних лабіринтах зародився чудернацький сюжет. Одного зимового недільного дня четверо давніх знайомих зайшли до приміщення товариства «Бойківщина». Їм було про що поговорити, адже ці люди репрезентують місцеву еліту: Мирослав Глубіш — голова міської Ради, Юрій-Роман Модрицький — голова комітету контролю міської Ради і голова міськрайонної «Просвіти», Любомир Сікора — Голова товариства «Бойківщина», Петро Сов'як — Заслужений учитель України, відомий у регіоні історик-краєзнавець. Розмова була довга, бурхлива і зрештою Петрові Сов'яку доручили вельми відповідальну місію: оголосити від імені цієї трійки журналістові, кореспондентові газети «За вільну Україну» Романові Пастуху суворий вердикт: припинити писати пасквілі, прийти і попросити вибачення за свою базграннину. Одне слово, «повна капітуляція без умов». А інакше — жорстока війна з усіма наслідками аж до фізичного знищення. Можливі варіанти «випадкової» автомобільної аварії чи куплений за американські долари найманий убивця.

— Те, що ви пропонуєте, дитячість, романтизм, опуститься на землю, — не вірив своїм вухам Петро Сов'як.

— Романтики робили революцію, — відповів на те Мирослав Глубіш і на підтвердження своїх серйозних намірів ефектно продемонстрував пістолета. Згодом мер викликав до себе керівників правоохоронних органів і вручив їм три заяви, суть котрих зводиться до того, що Петро Сов'як погрожував владі від імені Романа Пастуха: «Хлопці, не жартуйте собі. Краще помиріться з паном Романом Пастухом, за ним стоять серйозні сили, які наведуть з вами порядок».

Начальник райвідділу внутрішніх справ Михайло Ваврин пояснив під час зустрічі:

— Нам вручили заяви, та ми відмовили в порушенні кримінальної справи, бо нема підстав. А як звичайний громадянин скажу: нездорова обстановка у нас від того, що нема компетентної влади. Вважаю, що Роман Пастух — високопорядна людина і не міг таке вигадати. Скажу як виборець: листівку з компроматом на Леся Танюка і Рух я отримав поштою, а отже до цього були причетні владні структури.

Мушу зробити невеликий відступ від основної лінії. Напередодні виборів дрогобичани отримали поштою листівки, у яких було зазначено: «Голосувати за Рух — це голосувати за федеральну роздробленість України, за міжконфесійний розбрат, за парламент, у якому не буде місця для галичан; голосувати за Рух — голосувати за Танюка, особу, яка розвалила «Меморіал», яка — за примарний соціально-економічний прогрес замість реальної національної свободи, яка є переконливим космополітом, людиною, якій байдужі національні інтереси українців».

Просвітила дрогобичан «Просвіта». Її керівник, він же соратник мера — голова комітету контролю міської Ради, депутат обласної Ради, кандидат (на той час) у парламентарії зробив відповідне замовлення у районній друкарні, яке коштувало один мільйон сто тисяч карбованців. «Мене зґвалтували», — спантеличено пояснив директор друкарні Іван Підкуймуха. Ну, а потім «ґвалтівники» подалися до зв'язківців. Та як відомо з криміналістики, далебі не всі зґвалтовані виносять свою ганьбу на люди...

Позаяк Роман Пастух і часопис «За вільну Україну» не мають наміру погоджуватися на «повну капітуляцію без умов», Мирослав Глубіш та Юрій-Роман Модрицький (до речі, його рейтинг серед виборців становив аж 0,47 відсотка) звернулися з позовами до народного суду Галицького району Львова. Любомир Сікора від такої заяви утримався. Процитую витяг із заяви Глубіша: «У ч.18 народного часопису «За вільну Україну» від 28 січня 1994 року надруковано статтю редакційної колегії під заголовком «Чергова афера дрогобицького мера», у якій поширено завідомо неправдиві відомості. Зокрема поширено вигадки про те, що ми 23 січня цього року спільно з п.Л.Сікорою та Ю.Р.Модрицьким нібито запросили п.П.Сов'яка у Народний дім, тобто у приміщення товариства «Бойківщина», де погрожували кореспонденту часопису «За вільну Україну» п.Р.Пастуху фізичним знищенням різними способами за публікацію ним у часописі критичних матеріалів на мою адресу. Категорично заперечую проти такої наклепницької вигадки»...

За моральні збитки кожен із позивачів вимагає, окрім вибачення, матеріального відшкодування на суму 210 мільйонів карбованців.

На галицький демократичний п'ємонт герої нашого детективу рушили в одній супрязі. То була весна великих мрій і великих, як бачимо тепер, ілюзій. Бо любов до України — це ще не професія і надто ефемерна підстава для високих службових крісел. Та патріоти за любов до неньки дедалі настирливіше домагалися саме крісел і на те не було ради. На рівні області В'ячеслав Чорновіл, тодішній голова Ради, не допустив тотального зміщення керівників лише за те, що вони були свого часу «комуняками». На місцях посадники брали круто. Серед найкрутіших — Мирослав Глубіш. Ще за часів паралельного існування демократичних і компартійних структур він відверто заявив про своє бажання «шурнути всіх комуністів до одної ями». За фактом цього виступу свого часу було порушено кримінальну справу, потому припинено її за відсутністю складу злочину. Коли Глубіш став мером, він звільнив директорів ряду великих підприємств з посад «за зловживання владою, неполадки в роботі», як пояснював він під час зустрічі.

Мер посилав на те чи інше підприємство комісію, очолювану головою комітету контролю Ю.-Р.Модрицьким. Комісія шукала і знаходила недоліки, фіксувала їх і... Одне слово, жодної дискримінації, все робилося в рамках Закону і в інтересах розбудови України.

— Зняв 10 чи 12 директорів, — недбало кинув він, наче йшлося про пішаків на шахівниці. — Я критично ставлюся до власних помилок, бо я не вчився на голову міської Ради. Я завжди казав: хлопці, критикуйте мене, але критикуйте справедливо, пишіть щось таке, щоб мене не озлоблювало. Я ненавиджу фарисейство, брехню, облудство, які зараз є. Я буду з тим боротися — чи буду в парламенті, чи ні. Для мене авторитетів не існує. Ви пам'ятаєте, я єдиний, котрий вставав і говорив Чорноволу, що він робить недобре. Для мене єдиний авторитет — Україна. Я народився і виріс у Сибіру, серед тих каторжан, які стогнали в кайданах за волю України. Батько був у тюрмі, маму — висилали, дідусь мій там похований...

Даруйте, пане Мирославе, що мушу перервати ваш пристрасний монолог на такій високій і драматичній ноті. У передвиборній анкеті вказано, що в Сибіру ви виростали з 1953 до 1956 року, тобто до трирічного віку, потому сім'я повернулася до Дрогобича. Та це дрібниця. Хвилює інше. Значна частина претендентів у парламентарії від Львівщини розпочинала свої передвиборні програмні виступи за схемою: я (чи батько) був у тюрмі чи в Сибіру «за волю України». Я (і родичі) ніколи не були у компартії. Ці два пункти декларувалися як основні, далі йшли обіцянки — грандіозні і малоконкретні.

До репресованих у Галичині ставлення шанобливе. І влада, і громада роблять усе можливе для відновлення історичної справедливості, для компенсації (принаймні часткової) тих матеріальних збитків, яких вони зазнали свого часу. Але до чого ж тут депутатський мандат, який не є нагородою чи хлібною карткою і передбачає, за великим рахунком, «каторжну», жертовну працю в ім'я розбудови незалежної держави? Даруйте, пане мер, за неліричний відступ.

— Ніхто не скаже, що дав Глубішу одного карбованця хабаря. Їх заздрість мучить від того, що я вмію дати собі раду. Їх не об'єднує любов до України, їх об'єднує ненависть до Глубіша тому, що я кожному скажу у вічі правду. Може, то не завжди є правда, але я кожному скажу так, як я вважаю.

Це дуже суттєве уточнення позиції голови міської Ради. Його версії правди («може, то не завжди є правда»), мовлені з високої трибуни, з висоти поважної посади не раз були сприйняті як своєрідний моральний вирок і на суб'єкта критики падала тінь: чи то він украв, чи в нього вкрали, та щось таке було.

Мер обурений наклепами на його добре ім'я і вважає, що цим займаються вороги нації. Не менше.

— Хай мені скажуть конкретно: «тут ти зрадив Україну, тут ти вкрав, тут ти взяв хабаря».

Ніхто цього мерові не сказав. Глубіш тривалий час жив і працював поза зоною критики. І ось напередодні виборів з'явилися «вороги», до котрих потрапив і Роман Пастух. Нещодавно його «розвінчала» місцева газета «Галицька зоря»: «Ніколи не задовольнить М.Глубіш пастухів і їх компартійну команду. Тому їм треба ввести народ в оману, оббрехати керівництво міста. Покайтесь, товаришу Пастух. Згадайте, що вас також породила українська мати, робіть добро, а не шкоду своєму народу». У цьому ж числі газети від 15 лютого 1994 року Мирослав Глубіш запевнив виборців: «Влада мене не зіпсувала. А взагалі, якщо чесно сказати, я, може, ще й не усвідомлював, якою великою владою наділений... Повсякчас треба пам'ятати, що ти під пильним наглядом. А тому доводиться вгамовувати природний темперамент. Так, це нелегке випробування».

Справді, випробування мідними трубами завжди було і є важчим за вогонь і воду, за тюрми і Сибір. Цей останній іспит — владою нерідко не вдається навіть бувалим у бувальцях революціонерам. Надто тоді, коли вони достоту не усвідомлюють масштабів влади, якою їх наділено. Почасти можна зрозуміти їхню слабинку і логіку поводження: я будував і будую незалежну державу, віддав на її олтар усе, що міг, то чому б водночас не збудувати і не облаштувати власну хату, а заодно і про дітей та про батьків подбати, вони теж набідувалися. Ну, візьму собі якусь цеглину, відщипну дещицю від пирога...

— Нема ніде записано в законі, що цього не можна робити, — гарячкував мер, коли я запитала про приватне підприємство «Заграва», де працюють його батько і брат, про спільне українсько-німецьке підприємство «Контакт-система», серед українських засновників якого — матір мера. Усі рішення міськвиконкому щодо діяльності цих підприємств ухвалювалися на загальних підставах, переконував мене мер. Та підгрунтя «загальних підстав» не залишилося непоміченим для колег, для громади.

Коли призначали представника Президента в регіоні, більшість політичних і громадських організацій підтримала кандидатуру заступника голови міської Ради Богдана Петрушака. З тим Мирослав Глубіш не міг змиритися і відтоді оголосив районі неофіційну війну. Сам він, правда, заперечує це і називає вигадкою ворогів, свердже, що стосунки між містом і районом нормальні. Та вони не нормальні, бо жодної взаємодії немає. Про це мені говорили і голова держадміністрації Богдан Петрушак, і голова районної Ради Тарас Метик. Головна аномалія в тому, що районні служби не мають своїх приміщень, а на всі клопотання отримують від міськвиконкому відмову із шаблонним поясненням:«повідомляємо, що задовольнити ваше прохання немає можливості у зв'язку з відсутністю вільних нежилих приміщень».

Доведена до відчаю районна податкова інспекція за усним погодженням з районною владою самовільно зайняла приміщення колишнього райпобуткомбінату, що понад два роки не використовувалося за призначенням, занепадало, зазнавало руйнації і розкрадання. Інспекція зробила там капітальний ремонт, а згодом отримала розпорядження — звільнити приміщення, бо воно згідно з рішенням міськвиконкому передане в оренду товариству з обмеженою відповідальністю «Заграва» — «для виробничих потреб та побутового обслуговування населення». Це саме та «Заграва», у якій працюють близькі родичі мера, патріота, який не боїться «ходити вістрям ножа».

Не без тиску громадської думки міськвиконком дав «Заграві» інше приміщення, не гірше, площею 150 метрів. А от податкову інспекцію у складі 44 чоловік таки виселили і вона й досі не має умов для праці. Такою ж теплою родинною опікою оточене СП «Контакт-система», де працює матір мера. Усі ці факти родинної «прихопизації» оприлюднила спочатку Віра Байса, секретар райдержадміністрації, голова осередку Руху, потому — газети «За вільну Україну», «Молода Галичина». У Дрогобичі я вислухала компромат про колегу — Романа Пастуха. Усі його гріхи звелися до того, що він — колишній «комуняка», який прославляв «розум, честь і совість», писав позитивні матеріали про тих директорів, яких мер знімав, узяв у Любомира Сікори деякі матеріали з конфіскованих компартійних архівів і не повернув (нині вони зберігаються в редакції часопису — О.Т.), порекомендував панові Сікорі ненадійного помічника на роботу в товаристві «Бойківщина». Любомир Сікора розповідав мені, як він вигнав за це Романа Пастуха.

— Вон! Щоб я слідочка твого не бачив. Доки я буду керівником, ноги твоєї тут не буде. Ти — злочинець! У мене є таке слово гарне — «зволоч», не знаю, чи ви його розумієте, то є західне...

Останнє роз'яснення було адресоване вже мені, очевидно, для збагачення мого лексичного запасу, дякую.

Я — не детектив, не суддя, не прокурор і не адвокат якоїсь із конфліктних сторін. Узялася за перо передусім тому, що мені дуже сумно від стану справ на нашому «п'ємонті», хоча соціально-економічна ситуація тут не гірша, аніж деінде. Однак «п'ємонтизм» — то суто галицька болячка, і Мирослав Глубіш (про якого я лише й того, що виклала версії — його і супротивників) є типовий і далебі не поодинокий «вірусоносій». Як посадник він значною мірою був приречений на програш під час виборів до Верховної Ради, бо саме керівників органів влади люди звинувачують нині у всіх своїх негараздах. Та ніхто не прирік його на порушення неписаних законів етики, кодексу честі керівника і як наслідок цьому, на такий низький рейтинг. Коли цей керівник офіційно визнає, що 80 відсотків населення України опинилося на межі біологічного виживання і тим часом «на загальних підставах» протегує родичам, забезпечує їм далебі не примарний соціально-економічний прогрес, а співвітчизникам пропонує реальну національну свободу і при цьому декларує святу любов до неньки-України, полум'я не може не зайнятися.

І воно зайнялося...

Львівська область.

Мал. Олега ЗАВАДСЬКОГО (Рівне).

«Ся маленька книжечка відразу відкрила немов новий світ поезії, вибухла, мов джерело чистої, холодної води, заясніла невідомою досі в українськім письменстві ясністю, простотою і поетичною грацією вислову».

Іван ФРАНКО.

НЕОПАЛИМА КУПИНА ПРОРОЧОГО СЛОВА

Папір і справді жовкне, але не все, написане на ньому, старіє. До таких вічних творів належить і Шевченків «Кобзар», перше видання якого побачило світ наприкінці квітня 1840 року в Санкт-Петербурзі

Нас засліпили міражі — життєвого успіху, ситості, знадливих перспектив тугіше напхати грішми кишені... Ніби забули: існують цінності, які й дарують людині справжнє щастя, і складають ту основу, що не дає особистості зламатися за найкритичніших обставин. Щастя й сила — від рідної землі, від рідної мови та культури. Без них ми разом з усіма своїми грандіозними прожектами — лише пустоцвіт.

*Як повертаються напровесні птахи з вирію, — так рано чи пізно потягнуться й «блудні» сини та дочки до своїх витоків. І обов'язково хтось із них заново відкриє для себе оту дивну книжку, на неопалиму купину схожу, — Шевченків «Кобзар». **Витончений і первозданно простий, у якому закодовано і стародавнє, і сучасне, і прийдешнє. І традиції, й особливості українського менталітету. «Кобзар» читали півтораста літ тому, читають нині і читатимуть, допоки житиме бодай один українець на землі. І шануватиметься нашим народом ця книга завжди, як і Святе Писання. Чому? Саме про це в розмові із журналістом ділиться своїми роздумами письменник і дослідник Шевченкової спадщини Валерій ШЕВЧУК.***

— Роки минають, і папір жовкне, а все, що на ньому написане, здебільшого старіє, — має таку властивість. Це стосується й багатьох сторінок Шевченкіани постжовтневої доби. Адже навіть назви деяких праць самі за себе промовляють: «Гуманізм Шевченка і наша сучасність» (звичайно ж, ота радянська, про «гуманізм» якої нам удосталь відомо), «Боротьба за Шевченка» (пригадуєте, як приходячи у дні пам'яті поета до воздвигнутих йому монументів, пильнували, аби не бовкнути, бува, чого зайвого?) і навіть «Шевченко—борець проти релігії» (на повному серйозі)...

— Ні, не все старіє, — лише те, що не носить на собі печаті вічності.

Так, навколо творчості Тараса Шевченка було вдосталь спекуляцій. Кожен міряв його своєю п'яддю — в кращому разі, а у гіршому — немало було й спроб загасити для нас цей світоч правди. А що не могли, то й прагли його урізати, переінакшити. Хотіли покрити фарбою упереджень та ідеологічних вивертів, перетворити його в такого собі ідольця — а може, погасне? Для цього й писали сотні книг, статей, дисертацій. Але світло справдешнє завжди є світлом, і воно темінь перемагає. Власть імущі завжди боялися Шевченка, бо добре знали його силу.

— Прикро, що в оцінках творчості такого багатовимірного Майстра виразно домінував прозороспоживацький підхід, що походив з огляду на тогочасну корисність. А якщо хто й наважувався на речі глибше глянути, то змушений був завуальовувати власне розуміння. А так здебільшого послуговувались аморфним, розплівчастим поняттям «народний поет».

— Справді, Тарас Шевченко багатовимірний, як і кожне неординарне культурне явище, особливо ж таке, що має призначення месійне. Через це знаходили в творчості Шевченка свій духовний харч люди різних рівнів. До речі, з цієї особливості Шевченкової творчості й користалися політичні спекулянти, намагаючись читати його через окуляри власних — вузькопартійних правд, а відтак спотворено тлумачили. Означення «народний поет» придумали ті, котрі хотіли применшити, зневажити українську культуру — ніби вона мужицька, а в самому поетові примусити всіх убачати лише малокультурного самородка. Приміщення Шевченка до рівня «народного поета» мало на меті тільки одне: приховати той факт, що ця людина піднялася до вершин планетарного мислення, вселюдського духу. Так-бо принадно було декому виставляти його простим дядьком, ще й до чарки прихильним, який щось там собі пописував та помальовував... Оце генеза терміну «народний поет». З часом, щоправда, цей термін почав означати в цілому прийнятне — поет загальнонаціональний.

— Валерію Олександровичу, нова книжка «Доля», упоряджена вами і видана минулого року видавництвом «Дніпро», чи не є спробою ліквідувати білі плями в шевченкознавстві: показати Тараса Шевченка на тлі його доби, не вичленовуючи з контексту тогочасного суспільного і культурного життя, як і не відриваючи штучно Шевченка-поета від Шевченка-художника?

— Справді, ця книжка мала на меті з'явити Шевченка як епоху і Шевченка в його епосі. Показати не лише поетове буття, але й людей, з якими спілкувався — друзів, ворогів, його, зрештою, власну духовність. І представити митця таким, яким він був насправді.

КОБЗАРЬ

Т. ШЕВЧЕНКА.

САНКТПЕТЕРБУРГЪ.

1840.

Въ типографіи Е. Фишера.

Шевченко-художник допомагає саморозкриттю Шевченка-поета, а обидва разом — Шевченка-людини. Отже, хотілося відтворити образ українського генія якнайбільш автентичним, не підмальованим і не обрydненим, не засолодженим і не пересоленим, а, так би мовити, у натуральному вигляді.

— Тож якою була постать Шевченка-справжнього? Громадський діяч, революціонер-демократ, просвітитель, митець... І провідник національної ідеї. А якщо простіше і точніше, — націоналіст, і побільше б нашому народові таких, як він «націоналістів»! Що ж приховується за всіма цими занадто загальними поняттями, що майже нічого конкретного не говорять про конкретну особу?

— По-перше, давайте визначимо, що воно є — «націоналіст»? Це людина, яка бажає політичного звільнення свого народу з-під гніту завойовників та поневолювачів. По-друге, не треба плутати це поняття з «нацистом» та «шовіністом», бо то люди, які ставлять свою націю понад усе, а, вивищуючи себе, інші нації зневажають, оголошуючи їх другосортними. Негативне значення слова «націоналіст» надумали і пропагандивно поширили саме завойовники та поневолювачі слабших народів. Націоналізм негативним (стосовно загальнолюдських моральних вартостей) явищем стає тільки тоді, коли перероджується в шовінізм, а відтак перестає бути собою. Тож, чи був Шевченко націоналістом? Безсумнівно, як були ними С. Наливайко, Б. Хмельницький, І. Виговський, П. Дорошенко, І Мазепа, П. Орлик, автор «Історії Русів»... Шевченко хотів волі своєму народові, щоб той вільно жив у колі вільних народів.

Революціонером, тобто бандитом, який грабує, нищить інтелігенцію та культуру, котрий без честі й закону, без батьківщини, котрий стріляє все, що не так, як він, дихає й думає, а воленьні гасла тільки проголошує, — таким революціонером Тарас Шевченко ніколи не був. Але він був людиною, яка виконувала місію пробудження власного народу, аби той усвідомив себе, а відтак знайшов силу здобути волю. Саме в такому розумінні революціонером він був. Однак воював не зброєю — словом.

А як митець Тарас Григорович, маючи високу освіченість, був людиною української культури. Він не на порожньому місці виріс, і його творчість — це відбиток ментальності українського етносу.

— Хоча й носив невигойне тавро кріпака, та ж хіба не був Шевченко щасливий уже тим, що ще замолоду нажив всенародної шани?

— Я не сказав би, що Тарас Шевченко мав на собі тавро кріпака: більш волелюбної, сміливої, жертвенної, відчайдушної, непримиренної до суспільного зла людини важко знайти. Він був войовником супроти рабства, а це зовсім не тавро невільника. І коли б мав це тавро, то мучеником не став би. Мученик — це той, котрий іде за святу ідею на смерть і муки. Шевченко мучеником був, саме це і стверджило його месійність. Отож, ішов проти рабства, упослідження людини, аби свій народ побудити. І він його пробудив.

Чи був Шевченко щасливим? Не думаю. Людина, проживши мученицьке життя, чи ж може бути щасливою? Адже він і власного даху над головою не мав, ні дружини, ні діток...

Всенародного визнання за життя Шевченко теж не дочекався, не відчув. Не забуваймо, що його «Кобзарі» виходили мізерними тиражами до тисячі примірників. Неписьменним простолюдин узяв у свій духовний ужиток поетове слово пізніше, коли витворився Шевченків культ, а прижиттєвими споживачами його творчості були освічені верстви. На жаль, не Україна вітала його перший «Кобзар» весною 1840 року, а лише невелика група української інтелігенції. Російська ж критика тільки пером окремих людей привітала, більше ж було насміху, лайки, нерозуміння... Тодішня Росія взагалі не могла його хвалити як державна структура. Не один Бєлінський плювався у бік Шевченка, а всі, кому Україна як національна субстанція пекла очі.

Шевченко таки отримав визнання, повернувшись після солдатчини до Петербурга, і в російських освічених колах навіть став «модною постаттю», але знову ж — не в колах широких. Та й слов'янський світ за життя поета мало знав Шевченка, хіба що окремі представники тих народів були знайомі з його творами. **І давайте не будемо самовтішниками: глобального, тобто світового резонансу, творчість Шевченка не здобула й досі — на те є свої причини. А перша — він поет неперекладний. На мою думку, Шевченкове поетичне слово здобуває магічну силу виключно в одежі рідної мови.** Прочитайте російські, польські, якісь інші переклади з нього — це вже не Шевченко, а тінь його. Тільки люди, які володіють українською мовою, можуть відчути по-справжньому ту силу й колосальну енергію, що з його слова витікає.

— Жбурляла Тараса Шевченка доля безжалісно. І — дивина! — через десять довгих років казематів і казарм він пише отой незбагненний у даному життєвому контексті рядок: «Ни одна черта в моем внутреннем образе не изменилась». Тож, стоїк? Що ж надавало йому сили?

— «Караюсь, мучусь, але не каюсь» — формула, яка пояснює все. Шевченко завжди відчував свою правоту й вірив в неї. У ньому навіть і після заслання не похитнулась ота віра у свою правду, що була правдою його народу. Він знав про своє месійне призначення — вивести з «єгипетського полону» український народ, хоча часом і сумнівався у власній спромозі. І все ж якраз саме він відродив українське національне «я». В цьому й сила «Кобзаря»-книжки і Кобзаря-людини.

— Творчість Тараса Григоровича адресована мертвим, і живим, і ненародженим», вона понад сом, вона не страхається його плинності. «Кобзар» — то, скоріше, пророцтво і прочитання «Євангелія» справжнім українцем, звернене до людства. І, можливо, поява в Україні такої постаті, як Шевченко, — свідчення, що Бог не забув про нас. А може, доказ величі нашого народу, з лона якого вийшов Пророк?

— Поза всяким сумнів, «Кобзар» став своєрідним Євангелієм українського народу, тобто його святою книгою, як «Скрижалі Заповіту» Мойсея, зумовив відродження цілого етносу. Я теж переконаний, що поява Шевченка — живе свідчення, що Бог нас, українців, не забув. Про «велич народу» давайте говорити не будемо: свою винятковість проповідують народи-завойовники, ми ж хижаками ніколи не були. А що «Кобзар» став свідченням невмирущості українського народу, то це справді так. У «Кобзарі» закодовано наш менталітет, як у «Біблії» — менталітет людства взагалі. Не був Шевченко людиною малих правд, це була людина віку, а не дня.

— Кожне покоління сприймає у Шевченковій творчості насамперед те, що його інтересам ближче, а що далі — заважає розгледіти короткозорість. Те, утаємничене, — для прийдешніх. Ми — діти свого часу, зі своєю «злобою дня»: творимо власну державу, про яку мріяв Поет і Художник...

— Універсальність Шевченка в тому, що в його творах кожен може знайти все те, що шукає: і старий, і молодий, і великорозумний, і малорозвинений, і бідний, і багатий. І взагалі кожне покоління знаходить у Шевченкових строфах свій духовний хліб. Через це Шевченко завжди був потрібний, живив наш дух своєю енергією, був каталізатором і на нашому трудному шляхові до волі, і в своїй хаті при своїй правді. Тому саме тепер, коли будуємо незалежну державу, він нам вельми потрібний, без нього ми, як діти без батька. Без нього годі уявити Україну і нас як українців: Тарас Шевченко — отой первень, від якого наші душі самоусвідомлюються і оясноються. Він — зоря, що не згасне, доки живий наш народ.

Бесіду вела Олеся ІГНАТЕНКО.

Тетяна МАЙДАНОВИЧ

ВЕЧІРНЯ СЛУЖБА БІЛЯ ДНІПРА

ПОКАЯННА МОЛИТВА

Ось це ми, українці, —
ми Твій самогубний народ,
Що не варті й хреста
на могилу.
Розтоптали себе, а тепер
почали городити город,
Що добра заслужили...
Душу власну свою задля
Господа не берегли,
А сказав: «Інше все —
додається до неї!»
Ось погляньмо на себе:
перелюбники ми й чаклуни,
І зловмисники, і фарисеї.
І обманливі, і марновірні,
і самолюбні, як тля.
І недобрії сестри й брати,
давні вбивці і ворожбити!
Може нас тільки й носить
донині Господня земля,
Що у нас ще є діти.
І дає нам Господь
задля них в ці останні роки
Це останнє для нас покаяння.
Не затоптуймо в дітях,
як топтали в собі залюбки,
Чистий спокій —
небесне світання.
Та прохаймо, нехай душі їхні
Господь сохранить,
Хай зоставить
ще й нас біля них
хоч до зросту, у скруту.
А для себе ми маємо право
просить
Тільки сльози й покуту!!!

УКРАЇНСЬКА МОВА

Після Ночі,
мов саме світання,
Наша мова виникла з мовчання.
Біля Дня найпершого на чатах
Стали поруч «мовити»
й «мовчати».
Їх умова — українська мова,
Самограй, сопілка калинова,
В ній в одне
«безмовність» і «промова».
І Всевишній
Сам звучить у тиші,
Доторком у душах
Слово пише,
Не язик говорить, —
серце дише.
Вся, немов молитва невимовна,
Рай, у раї» —
примовляння повна,
В ній так близько
«мовити» й «мовчати»,
Бо вкраїнська мова —
їх початок,
Не завжди вона у нас говорить
В ненависті, розпачі і горі...

ХРЕЩЕННЯ УКРАЇНИ

«...ви своє ймення дасте
на прокляття
вибранцям Моїм, —
і Господь Бог тебе вб'є,
а рабам Своїм дасть
інше ймення».
(Іс. 65,15)

... І Світло
неприступне розлилось
І так мені наказує і каже:
Вже годі вам носити на собі
Оте ім'я вояцьке і варяже.
Ви ж не подібні
до забрід-варяг,
Прапрадідів і спадкоємців Руса,
Що в Києві стоптали
княжий стяг
Та по собі і вас назвали Руссю.
Ви — українці, ви для Мене ті,
Кому Я поле наділив-украяв.
Ви тут жили
в красі і простоті,
Це вам — на спогад раю,
це — Україна.
І значить: заповідана вона,
По Божому Закону —
спадок отчий.
Підступна Русь...
але й на вас вина!
Ви не дарма поопускали очі.
Так і Христа ви зраджували, як
Святителів своїх —
Аскольда й Діра,
Де Україна — в кожного своя,
І де Соборна —
так як Церква й Віра?
Пішли на службу
вбивцям-чужакам,
Внесли їх дух
до батьківського краю...
Знов Україну відкриваю вам,
Скликаю всіх,
народом називаю.
Вже йде найглибше хрещення
— в сльозах,
У покаянні, у трудній покуті.
Прийміть його,
розвийтесь, як лоза,
З чужої волі й назвища розкуті.
Бо є ще сьоме хрещення,
що ним
Я Сам хрестився:
кров'ю і стражданням...
Коли ж не спинить зла...
Із вишини
Прийде вже восьме.
Вогняне, останнє.

....

Я буду спокійна —
бо світло Твоє зі мною.
Такою тонкою
барвою неземною, —
Сріблистими переливами
фіолету
Підтверджує істинність
навіть найменшого злету.

***

У глиб віків —
як у глибінь садка:
Чим далі —
тим густіша прохолода,
Розросле гілля хилиться
на воду
Біля ставка...
Там синіх рос невидимий посів,
Із нив небесних осягання Духа.
В глибинах саду —
в глибині віків
Не спалить плоду
підлості посуха,
Не висушить до гілки,
до листка,
Не стеше стовбури
на частоколи!
То ж як би я жила,
коли б ніколи
Не мала змоги йти
за видноколо,
У глиб віків —
як у глибінь садка?

ХАНАНЕЯНКА

«О, жінко,
твоя віра велика, —
Нехай буде тобі,
як ти хочеш».
І тієї години дочка
її видужала.
(Мт.15.28)

О, змилуйся! Тобі услід кричу,
Прийшовши з Ханаеї.
Цей демонський тягар
не по плечу
Дочки — душі моєї.
Ізглянься, Сину Божий,
зупинись,
Ти — наш Господь, я знаю...
А Він удруге відмовляє: «Ні».
Я ж — слідом припадаю.
Тяжкі, нечисті,
давні тягарі —
Себе із ними зжитися
не змушу.
Мій Боже, на вечірній цій зорі
Полегши мою душу.
Ще рве мене
потворний лютий сум,
Подібний звіру.
Та я прозріла вже Твою Красу,
В Твоє Всесилля вірю.
І голос мій не відає межі,
Не знає впину:
Спинися! Озирнись!
Допоможи!
Господній Сину!
Не зцілить нічия земна сльоза
Дочки-душі нечисті рани.
Спотворені,
не сміємо й сказать:
Ми — християни.
Ти ж не даєш носити тягарі,
Які людині непосильні!
О, хай мій рід безслідно
не згорить
В оцій земній плавильні.
Я знаю, Боже, що сама —
впаду,
що біля зла — не встою,
Тому і не спиняється мій дух
Тужити за Тобою.
Із брудом зла
не змирена й на мить
Це ж у мені земна
благає мати:
Моя дочка, моя душа горить,
Її ще зараз можна врятувати...

....

Й росинка
не схитнулась навкруги,
Та глянь — незгоїні струпи
з тіла стерті,
Бо ти носила не такі гріхи,
Які ведуть до смерті.

***

В Андріївській церкві
За чорно зачиненими дверима
Ангели правлять незримо.
Вечірня служба розпочинається,
І душа моя чує:
Пахне,
пахне Андріївська церква —
Наче біла акація
Пишно духом квітує!
Київ.

Бліц-анкета «ГУ»

Іван ЧЕНДЕЙ, письменник, лауреат Державної премії імені Т. Г. Шевченка:

«Весна, яка утверджує нас у світі»

1. Великдень... І уже наповідається дивна молитва дитячих літ. Бо Великдень воістину свято отої незбагненної весняної радості, коли все добре воскресало новою силою, озивалося глибинним корінням. Підносило настроєм прадавнього звичаю писанок, випікання пасок і готування обнови — вишиваних сорочечок для дівчаток та хлопчиків у дітних родинах. Таке було наше святкування у верховинському Дубовому в долині Тересви на Закарпатті.

Незабутні у всезагальному піднесенні були дзвони та співи всією громадою парафіян біля церкви, вишиковані кошики для свячення довкола, змахи кропила, бризки з поклоном «Христос воскрес» священика й соборне «Воістину воскрес» молитовно піднесеного люду...

І поспішна діловита хода додому зі свяченим, і радість, бо свят — тридення. І весна, ще раз весна з ясним сонцем і весняними квітами, з грою на сопілці, що отак з вербового пагона-однолітка змайстрована — кору на пагоні прокручено, цівкою стягнуто. І нехитрий інструмент з ангельським голосом змайстровано — хто із сільських хлопців на моїй Верховині такого сотворити не вмів, як і грати на ньому! О Великодні моїх юних літ у селі під полонинами, як віддалилися ви нині й які щемливо близькі завжди...

Найперший Першотравень мені відлунює зеленим крутосхилом і дзвіночками на овечках та козах — їх ми випасали. А вулиця великого Дубового гомоніла походом таки гнаних і голодних у тридцятих роках за буржуазійної Чехословаччини.

Жива ріка бунтівно пливла з протестом, і ніщо не могло зупинити її, як не могло заглушити вигуки, що злітали вище від високих полонин: «Дайте роботу!», «Дайте хліба!»

Ми ще не знали, що за кривди кояться у світі довкола бідних, бо самі ходили до школи у гумових саморобних постолах з автомобільних шин, а першого ж травня до школи не йшли і випасали овець та кіз на схилі... А потім наукою життя дійшли, що Першотравень — день солідарності і змагань за права трудящих усього світу, і розумом та серцем годі було не прийняти це свято.

Свята — завжди свята. З ними урочистість небуденного піднесення, що наповнює серце й душу.

Хто прожив на Закарпатті з мої літа, пам'ятає свята Великодня, далеко не за однієї державної формації. Великдень залишався завше Великоднем, хіба що в умовах безбожного тоталітаризму для зайнятих на службі вганявся в підпілля, натомість Першотравень квітчався і співав, витанцьовував і злослівно називався комуністичним великоднем.

Проте Весна є Весною, свято Першотравня — святом, і хай живе нині й вовіки з усіма святами Першотравень весняний!

2. У цей сутужний і на пальне предорогий рік не випаде змога податися до рідного Дубового, аби мені при батьківських дорогах наповілася великодня казка з дитячих літ для снаги й радості. Казка того сонячного ранку з тими сільськими вулицями, що завжди величаво оживали в свято, з нашим цвинтарем на рівній долині понад селом — тут завжди на Великодні збирався численно люд для поминання покійних, для вічного єднання з предками й прапредками, для духовного спілкування з тими, кого давно нема, але котрі живі, бо в продовженні родів і пам'яті — невмирущі.

3. Першотравень — йому дружньо руку подав сьогодні Великдень — хай живе й веселиться! Добра і надій вам на мир і щастя! І нехай славляться вільні й суверенні свята в суверенній Україні для нашого утвердження в цілому світі.

Ужгород.

Євген ДУДАР, письменник

ЗАПРЯГАЙТЕ, ХЛОПЦІ...

Іронічний погляд

...Та й давайте працювать!

Досить. Спочили. Належалися по вишневих садочках. Начухали потилиці. Нагулялися. Наспівалися. Намітингувалися. Настрайкувалися. Навибиралися. Треба щось робити, бо ... треба щось їсти.

Звісно, у кожного свій ритм. Який йому дала природа.

У кожного своя совість. Яку йому дала мати.

У кожного своя звичка. Якої він набув у процесі «трудових змагань».

Не ганьбімо більшовиків, що навчили нас красти. Якби ми тоді не крали, то що сьогодні мали б?.

Не винімо їх, що вони постійно брешуть. Ще коли проголосили: «Дорогу — жінці!», а й досі на дорогах в основному працюють жінки. Чоловіки скромно перебиваються в «тіні». У придорожніх лісосмугах. «Козацтво гуляє, гуляє, гуляє...».

Вибий його з цього ритму, хтозна куди забіжить. Тепер демократія. І воля. Тепер кожен робить, що хоче, а їсть, що вкраде.

Усі дивуються: чого на такій райській землі така сатанинська круговерть?

Чортячий дух ще не вичадів. Лоби надто герметичні. Півстоліття у них вбивали. Тепер треба півстоліття, щоб вивітрилось.

Чого в такого гармонійного і талановитого народу така дисгармонія?

Співати нікому. Усі прагнуть диригувати. І більшість із тих правунів не мають ні слуху, ні голосу.

А тих, кого Господь наділив бодай крихтою таланту, сатана обділив совістю. Хочуть, аби народ співав на чужий лад. Дув у чужу дудку.

А потім: на райську землю завжди тягне всяку чужоземну нечисть. Ласий шматок. А в нечисті і мораль нечиста: з цієї криниці воду п'є і в цю ж криницю плює. І каламутить.

А ми? **Господарі? Волостелини?**

Аборигенчики. Скромно по закутках: кахи, кахи! По кущах: хи-хи, хи-хи! Там десь спересердя дульку зсучимо. У кишені. Та таку ж... несміливу... на півпальця... Там десь несміливо натякнемо колоніальному хамові на «історичну справедливість». А потім хребтопроклінно вибачимося за різкість. І обов'язково його мовою. Аби йому легше було «пойнять». Бо в нього, бачте, в голові одна клепка. І він іншої мови осягнути не може. А в нас — клепок багато. На кожного колоніаліста вистачить. Ми — народ талановитий. І не гордий...

Чому ми такі бідні?

Бо маємо багату історію. Маємо чим тішитися. І ніколи працювати. На себе...

На когось можемо.

Такий ритм.

Нас учили працювати «з повною віддачею». Що виробляли — усе віддавали.

І це навчило нас «режиму економії». Економили сили. Економили сировину. Економили розум. Економили совість.

Нас учили працювати з ентузіазмом, але... без глузду.

На одному суботнику дерева садили. На другому викопували.

Цілий рік смітили, щоб за одну суботу прибрати.

У соціалістичному концтаборі із кожного з нас зробили тюрму. І кожен з нас — тюрма своєї волі, тюрма людських поривань, тюрма вільного духу.

З концтабору нас уже випустили. Але ми ще зосталися тюрмою самі для себе. Наша завбачлива рабська шкура страшніша за колючу загорожу. Утробний рабський страх небезпечніший за кулемети на сторожових вишках. Він «розстрілює» у зародку кожен свіжий порух думки і духу...

А щоб заглушити докір предків, що стукає з глибин віків у наші зажирілі серця і спорохнявілі мізки, «гуляємо, гуляємо, гуляємо»...

Тож доки, братове?!

Може, пора уже й впрягатися! Щоб постояти самим за себе. За своїх дітей, за онуків своїх...

Бліц-анкета «ГУ»

Валерій МАНУШИН,
фінансовий директор українсько-німецького СП «Біпа-мода»:

«Два крила: розуму й душі»

1. У нас ставлення до Першотравня, звісно, було продиктовано системою — нікого не цікавило, як ти особисто насправді до нього ставишся. Але, з другого боку, в історії робітничого руху це все-таки знаменний день. І таке свято має бути, особливо тепер. Думаю, що коли ми переходимо до інших стосунків у суспільстві, робітники нашої країни тільки починають усвідомлювати істинне значення цього свята й рано чи пізно таки почнуть під його лозунгами справді об'єднуватися для боротьби за свої інтереси: чи то в межах підприємства, чи то регіону, чи то всієї держави.

У мене, як в одного з керівників фірми, загалом-то дещо інші цілі порівняно з цілями робітників нашої ж фірми. Та сьогодні не можна правильно вести бізнес, не враховуючи інтересів кожного окремо взятого працівника, не вміючи оптимально побудувати взаємостосунки між підприємцем і виконавцем. Поступаючи несправедливо зі своїм працівником, ти не тільки порушуєш якісь його права, ризикуєш накликати неприємності для свого діла, а й чиниш небогоугодно. Тому нинішнє поєднання в один день Першотравня і Великодня — не тільки за формальними ознаками. Жити по-християнськи для керівника підприємства — це значить піклуватися й про свого робітника. Більше того, якщо заповідь Божу порушить робітник — це лише його гріх. Якщо ж керівник, власник — це може накликати неприємності для багатьох людей. А значить — і гріх більший, тяжчий. Тому Великдень — той день, коли ми, незалежно від рангу й посади, повинні усвідомити: всі ми рівні у народженні й смерті — рівні перед Богом. Це коли маємо відкрито й щиро подивитися один одному у вічі. І якщо підприємець не виконує християнських заповідей, то друге свято — Першотравень — може суворо нагадати йому про обов'язок перед людьми. Тому я вітаю обидва свята — свято розуму і свято душі.

2. Перше травня багато хто з нас відзначав більше вимушено чи удавано, ніж за велінням серця: піонерами, комсомольцями ми колонами ходили на демонстрації за будь-якої погоди. Як тільки одержав змогу уникати цього — уникав. Хоча й любив це свято — передусім за можливість вийти на першу траву, на маївку, зануритися в атмосферу гарного весняного настрою.

А ось Великдень завжди був для мене чимось більшим, значимішим. Їздили всією сім'єю, як правило, до батьків дружини, які ставилися до цього свята благоговійно. Отож прагнули приготувати в цей день якнайкращий стіл і були такими урочистими, що це мимоволі передавалося й усім нам. Спочатку сприймав це як данину традиціям: мовляв, якщо наші предки століттями вважали Великдень найсвітлішим святом — значить у цьому закладено велику істину. Тепер підходжу до всього цього більш усвідомлено.

3. Насамперед терпимості та уваги до ближнього, до оточуючих. Мабуть, це заповіді, послані нам з Неба. В житті, однак, тепер спостерігаємо страшенну нетерпимість, звідки й багато наших бід.

Хочу, аби всі ми 1-го травня побажали один одному добра, здійснення найсвітліших мрій і пробудження найкращих почуттів, які в нас прагнули виховати батьки.

Так, нам сьогодні важко. Але Христові не легше було. Одна сила йому допомагала: любов до ближнього, готовність взяти на себе чужий гріх і уміння той гріх простити. Хочу побажати усім і собі самому такої любові і такого прагнення. Тоді, повірте, все ми переборемо.

Одеса.

ВЕЛИКОДНІЙ ТЛУМАЧНИЙ СЛОВНИЧОК

Великдень (Великодень, Великодні свята) — одне з найбільших після Різдва Христового свят у християнській релігії. Святкується в Україні ще з X ст. Настає весною в період з 22 березня по 25 квітня (за старим стилем) і припадає на неділю, понеділок і вівторок. Свято пов'язане із воскресінням Ісуса Христа, тому й має назву Великий день або Великдень.

Великодній тиждень — сім днів, що тривають після Великодня. Вживається також термін «святки».

Вербний тиждень — тиждень перед Вербною неділею, яка святкується за тиждень перед Великоднем. Під час богослужіння освячується вербова лоза. Приказка: «Лоза б'є — не заб'є, за тиждень — Великдень», або ж: «Не я б'ю — верба б'є, за тиждень — Великдень».

За 6 днів до Великодня, за християнським ученням, Ісус Христос із своїми учнями йшов до Єрусалима. Дорогою його гучно вітали, ламали пальмові гілки і кидали до ніг. Вербну, або квітну, неділю на Русі відзначають з X ст. Наші пращури ламали вербу (бо пальма не росла), думаючи, що лоза має магічну силу відганяти всяку нечисть, оздоровлювати тварин. Освячені гілки розвішували в хаті, хліві.

Вознесіння — за християнськими канонами — це сходження, або вознесіння, Ісуса Христа на небо, яке сталося в четвер шостої седмиці після Пасхи. Одне з найбільших християнських свят, триває 10 днів. Воно уособлює воскресіння і вічність душі.

Воскресіння — після страти на третій день Ісус Христос воскрес із гробу, тобто повернувся до життя після смерті. Воскресіння Ісуса Христа — найбільше чудо християнства, коли життя перемагає смерть. Воскресіння — одна із загадок християнського віровчення.

Гаївки (ягілки, гагілки) — веснянки, українські народні обрядові пісні. Виникли ще у дохристиянський період. Здебільшого виконуються на Великдень. Дівчата і хлопці після літургії, побравшись за руки, ведуть хоровод навколо церкви.

Ісус Христос — засновник християнства, боголюдина. Непорочно зачатий і народжений дівою Марією у містечку Віфлеємі (Палестина). Став проповідувати своє учення разом із 12-ма апостолами. Проповіді тривали три роки. Перебував 40 днів у пості, переборюючи різні спокуси. Запроданий за 30 срібняків Іудою ворогам. За наказом римського прокуратора Пілата Іскаріота розіп'ятий на хресті (на горі Голгофі поблизу Єрусалима).

Крашанка — яйце, пофарбоване в один колір. Перший час фарбували кров'ю або ж у колір крові. Яйце, як початок усього живого, стало символом воскресіння Ісуса Христа.

Паска — великий гарно випечений хліб круглої форми, який символізує вічність людського життя, бо «без хліба нема обіда», як гласить народна мудрість.

У суботу перед Великоднем або ж на самий Великдень освячуються паска, яйця (крашанки, писанки), ковбаса, хрін та інші продукти.

Пасха — те ж саме, що й Великдень. На Русі Пасха злилася з весняним святом поминання духів.

Писанка — розмальоване куряче яйце. Використовуються й із дерева, але вони здебільшого стали декором. Розписують писанки різноманітним орнаментом: геометричним, рослинним, тваринним.

Писанка (яйце) символізує джерело життя, всього живого. Гарно розмальовану писанку дарують членам сім'ї, гостям під час христосування.

Піст — напередодні воскресіння Ісуса Христоса віруючі дотримуються суворого посту (обмеження в їжі), каються у гріхах, співають пісні про страждання і мученицьку смерть сина Божого. Піст триває в основному 40 днів. Це великий піст.

Плащаниця — предмет церковного культу. Має вигляд полотнища із зображенням тіла Ісуса Христа в труні. Встановлюється у церкві в страсну п'ятницю.

Поминальні дні — вірування в те, що перші два дні душі померлих перебувають на землі, а на третій мають стати перед престолом Божим. Далі вони прямують до раю і шість діб знайомляться з райським життям. Потім 30 діб триває їх подорож у пекло. На 40-й день Бог визначає, де бути душам, у раю чи пеклі. Звідси й поминальні дні: 3-й, 9-й, 40-й.

Понеділок обливаний (мокрий) — другий день Великодних свят, коли одні інших, переважно молодь, обливають водою, вважаючи, що тим самим освячують.

Причастя — обряд християн, за яким після сповіді віруючим священик підносить із чаші хліб і вино, що символізують тіло і кров Ісуса Христа. За релігійним ученням причастя увічнює життя.

Проводи — звичай християн поминати померлих на могилах після Великодня. У визначений священиком час родина збирається на цвинтарі. На прибрані й уквітчані могили кладуть паску, крашанки, запалюють свічки, ставлять квіти, моляться за померлі душі.

Сповідь — спокутування гріхів людиною, признання їх, покаяння перед священиком, як перед Богом, і відпущення гріхів. Християнське віровчення дотримується таємниці сповіді. До настання Великодня треба було конче усім висповідатися.

Страсний тиждень — останній тиждень перед Великоднем. Всі дні тижня називаються страсними. В четвер увечері під час богослужіння запалюють свічки. Звідси і страсна свічка. Запалену в церкві свічку треба занести додому і оберігати, щоб вона по дорозі не погасла. Це — оберега. Засвічується під час стихійного лиха, коли помирає людина, коли вшановують померлих на проводи.

Христосування — вітання у дні Великодня: Христос воскрес! — Воістину воскрес! За давньою традицією після такого вітання люди тричі цілувалися, вручали одне одному крашанки чи писанки, як величезний дар.

Словничок укладений за матеріалами «Української енциклопедії» (у трьох томах), Львів, 1930-і роки, та «Словника української мови» (в одинадцяти томах), Київ, 1970-і роки.

Бліц-анкета «ГУ»

Олександр ЄМЕЦЬ,
міністр у справах національностей та міграції:

«Першотравень — свято трудящих, а не комуністів»

1. Великдень люди завжди святкували. І віруючі, і атеїсти. Навіть старі партійні функціонери, зачинившись у своїх кабінетах, не забували в цей день відзначити чаркою, ковбасою і паскою воскресіння Ісуса Христа. Люди тут виявлялися достатньо традиційними, і ніяка система не змогла викоренити з них цього духу. Для мене особисто Великдень був завжди Великднем. Тим більше, що я родом із села, де християнські традиції шанували особливо урочисто. А що стосується 1 Травня, глибоко переконаний: це свято не треба віддавати на відкуп комуністам. У багатьох країнах світу це справді свято солідарності трудящих, дні, коли активізуються профспілки, доводячи свої претензії до уряду в нормальній цивілізованій формі. Якби і в нас соціал-демократи та професійні спілки зробили таке, я тільки вітав би це святкування. Це було б справді виявом солідарності: на жаль, червонопрапорні колони, очолені крайніми екстремістами, можуть завести людей зовсім не в той бік.

2. Якби був просто Першотравень, я «солідаризувався» б з трудящими у власному городі. А що обидва свята збіглися, скоріше за все поїду до своїх батьків на Поділля.

3. Миру, дощів на півдні України, де так бракує вологи. Ще бажаю всім вам родинного затишку і світла в кінці тунелю!

Петро МЕДВЕДИК, краєзнавець

НА СВІТАНКУ УСІ ЙШЛИ ДО ЦЕРКВИ

Святкова мозаїка подільського села

Великдень — свято велике і радісне... Радісне, бо для всіх — для старої бабусі і молодих господарів, для юних, і навіть для тих малих діточок, котрих усміхнені і щасливі матері тримають на руках при голосистих гаївках...

Великдень — бо Великий День весняного оновлення природи. Великдень — бо воскрес із мертвих Ісус Назарянин, який після хресної дороги морального приниження і кривавих ран встав, щоб принести людям радість, віру і надію у перемогу добра і злагоди... Свято, яке очищає «од всякої скверни» людські душі. Велике свято! Бо ж три дні лунають гаївки, переплетені з дотепними іграми і розвагами.

Ще з дитячих років у моїй пам'яті збереглися теплі спогади про Великодні свята у моєму рідному селі Жабиня, що в Зборівському районі на Тернопільщині.

Передпразниковий настрій з'являється у людей вже від зимово-весняного свята Пущення (від слова — пощення, постити). Ще звуть його Запусти або сиропусна неділя. Вона настає перед першим днем великого посту. Того дня у кожній родині по-святковому прибирають «світлицю» і готують багатий обід та вечерю для всієї родини. До святкового столу подають печені пироги з яблуками чи сиром, вареники з капустою або гречаними, і обов'язково «найстаршу справу» — «локшини» (дрібненько покраяне тісто) у гарячому курячому розсолі (бульйоні) з м'ясом.

На «пущення» до старших батьків сходяться з інших вулиць або сіл їх одружені дочки й сини зі своїми сім'ями і по-родинному «балюються». В такому разі не обходиться і без скромної випивки. Часто господиня ставить на стіл зроблене нею домашнє вино, щоб похизуватися перед гостями своїм умінням. І яке б воно не було на смак, але гості завжди хвалять господиню, і за звичаєм співають:

Многая літа, многая літа!
Во здравіє, во спасеніє,
Многая літа!
Господиня хай жиє, най винця нам додає
Многая літа, благая літа!

Часто «пущення» справляють і молоді господарі, запрошуючи до себе 10—18 одружених родичів, найближчих друзів, кумів. І гості приходять не з порожніми руками, а приносять горілку чи вино, печені пироги, тістечка, дітям — яблука й цукерки. Наступного року «пущення» справлятиме хтось із гостей, запрошуючи до себе товариство заздалегідь.

У Жабині, навколишніх селах та й у інших околицях була також традиція, що на Великодні свята діти, підлітки, парубки і дівчата виходили на гаївку обов'язково у новому одязі. Чи заможний був селянин, чи убогий, а як хуть, зі шкіри пнувся, щоб щось заробити гріш і справити дітям новий стрій. А що вже казати про дівчат, які «на порі стали та наречених виглядали». Кравці, швеці працювали вдень і вночі: кожен просив щось пошити до свята. Жінки вишивали сорочки своїм чоловікам, дітям чи маленьким онукам, а дівчата — братові чи нареченому. Та й до міста Поморяни чи до Зборова не гаялися на купівлю.

Лозова неділя... Церковний паламар нарізував в долах кілька сотень галузок лози. Вона вже була по-весняному живою, з бруньками. А коли лозу посвятили, то виходили люди з церкви і тут же, по дорозі, злегка били одне одного тою лозою й примовляли: «Лоза б'є, не я б'ю, віднині за тиждень буде Великдень! Абисьте не хорували і до свяченого яйця дочекали!» Але ж то декому було приємно вдарити злегенька лозою червонощоку куму, а парубкові — кохану дівчину. А батько удома обов'язково вдаряв дітей. Після того свячену лозу клали у кутку вікна світлиці або у коморі, щоб мир і злагода панували в родині. А навесні тою ж лозовою гілкою вперше виганяли з подвір'я на пасовисько корів, щоб уся худоба була здорова, щоб не чіпалася її хвороба та нечиста сила. Дехто затикав лозу у живопліт саду, щоб добре родили груші, яблука.

У передвеликодній тиждень відбувались приготування до свят. Чоловіки наводили порядок на подвір'ї, на оборі, рубали дрова, підмітали. А хати і хліви заздалегідь були побілені зсередини і зовні. Жінки пекли з найкращого білого борошна паску, розчинену на молочній сироватці, посолену до смаку, невисоку, прямокутної форми, наверху з віночком або зірочками, зробленими з того ж тіста, дехто ще викладав з тіста слова: « Христос воскрес!»

За іншим рецептом випікали бабку і маленькі бабочки, тісто для них розчиняли на молоці, до тіста додавали десяток яєць, цукор, масло чи інший жир, родзинки. Бабку випікали тільки в круглих формах, вдвічі, втричі вищу за паску, зверху також накладали з тіста візерунки, змащували яєчним білком, щоб на вогні гарно зарум'янилася. Маленькі бабочки пекли, щоб роздавати їх онукам, маленьким дітям і пастухам. Може саме від того, що їх дарували бабусі, і походить назва — баба.

У Великодню суботу робили писанки (по-місцевому галунки). Їх виготовляли двома способами. Давніший спосіб — на поверхню звареного яйця наносили воском візерунки і слова, або ж замість воску наклеювали листочки з вазонів. Тоді клали яйце у рідину, зварену з верхніх лусок цибулі, яка мала колір, близький до цеглового. Через півгодини витягували яйце. На місці воску чи листочків залишалися білі візерунки, а вся поверхня ставала цеглистою. А ще яйця фарбували в рідині з червоного бурячка або ж виготовляли фарбу синього або червоного кольору з наперед купленого кольорового паперу. Орнаменти галунок були простими, переважно рослинними.

Здавна у Великодню суботу біля старенької церківці, збудованої в XVI — XVII ст., що і досі стоїть край села, палили з вечора до ранку велике вогнище. Чи цей звичай дійшов до нас ще від язичницьких часів (він побутував донедавна і в окремих селах на Львівщині), чи пов'язаний з релігійною легендою — про те, як палає цілу ніч вогонь біля Божого гробу — можна лише припускати. Але готувалися до цього дійства заздалегідь. З близького громадського лісу стягали хмиз, хлопчики збирали по сільських подвір'ях всілякий непотріб — спорохнявілі поліна, прогнилі бочки, старі ворота тощо. Вогонь підтримували цілу ніч аж до світанку. І цілу ніч навколо нього стояли старші люди, парубки і дівчата. Парубки показували свою силу і спритність: перестрибували через вогнище, здалеку кидали у ватру дерев'яні колоди, поламані колеса тощо.

Великдень — таке велике свято, що того дня нічого не можна робити. Навіть варені яйця треба було почистити від шкарлупи перед святом. Шкарлупи несли до потока, щоб пустити її на воду, бо мала вона доплисти до далеких рахманів, аби сповістити їм, що Христос воскрес і настав Великдень. У суботу до пізнього вечора закінчували варити, пекти, наводити порядок у хаті. Наостанку чистили взуття, пришивали, як треба було, гудзики до одягу, а також готували на наступний день їжу для домашньої худоби та птиці.

На Великдень, на світанку, йшли старші та молодь до церкви. Спочатку відбувалася служба Божа, під час якої при звуках дерев'яних тряскальця (в нас називали калатало) виносили святу Плащеницю — гріб Ісуса Христа. Потім був обхід з коругвами і співом навколо церкви. А зі сходом сонця церковний хор починав — «Христос воскрес із мертвих...» У ту ж хвилю на дзвіниці весело озивалися три дзвони — сповіщали всім про радість велику і подавали знак, що пора нести під церкву паску для посвячення. То була вельми святкова, весела й очікувана мить.

Видовженим колом ставали люди з прибраними квітками кошиками або великими кошелями, до котрих для посвячення були вкладені бабка, сир, масло, домашня ковбаса, варена печінка, яйця, писанки, хрін, сіль... А коло кошика на хустині стояла паска, обтикана квітами, миртом, барвінком. У декого з кошика виглядала варена свиняча голова з хріном у зубах. Це викликало у присутніх веселий сміх. Одного року, розповідали, на Великдень було болото, на вулицях мокро. Котрийсь селянин повертався додому із свяченим, посковзнувся — і впав. З кошика в болото полетіли й свиняча голова. Встає селянин та й каже: «Вари її, святи її, а свиня свинею — вже не жива, а таки в болото лізе».

Посвячення пасок відбувалось у великій урочистій тиші. Священик проходив з паламарем, кропив свяченою водою паску і радісно вітався з мирянами: «Христос воскрес!» Вони ж тихцем відповідали: «Воістину воскрес!» Після посвячення пасок декотрі обмінювалися між собою писанками, бо в кожного вони були інші.

Коли батьки і старші мої сестри поверталися зі свяченим додому, то батько нарізав паски, ніс до хліва і давав коровам та коням. А мати у цей час викладала на стіл усе свячене. Ми, діти, роєм кружляли навколо столу, навколо того смачного запаху, від якого аж слинка текла. Нетерпляче очікували батька, бо ж досі ще й ріски у роті не мали.

Аж нарешті тато прийшли. Коротка молитва. Батько благословляє всіх, бажає здоров'я, щастя, згадує близьку і далеку родину і завершує поздоровлення словами: «Дай, Боже, дочекати всім здоровими за рік до свяченого яйця! Христос воскрес!» Після того тато краяли ножем одне яйце на стільки частин, скільки було нас за столом. По кусочку свяченого яйця давали кожному. Спочатку мамі, потім дітям — від старшого до наймолодшого. А ми, вдячні діти, цілували батька в руку за все добре. До закінчення святкового сніданку ніхто не смів виходити з-за столу, бо, за повір'ям, це могло перешкодити єдності і щастю всієї сім'ї.

Святкову тишу села порушували лиш церковні дзвони. Господарі поспішали подзвонити власноручно, щоб гречка їм добра вродила та медоносила.

Тернопільська область.

Бліц-анкета «ГУ»

Назарій ЯРЕМЧУК, народний артист України, соліст вокально-інструментального ансамблю «Смерічка»

«Дай, Боже, радості — кожному серцю і кожному дому»

1) На моє особисте переконання, Першотравень — чуже, силою нав'язане нашому народові свято. Цим ідеологічним сурогатом тоталітарна система прагнула замінити насильно відібраний від нас Великдень. Пропагандистська машина працювала для того, щоб надати Першотравню помпезності, розмаху, масовості... І багатьом людям, особливо у містах, це подобалося.

Та згадаймо, як секретарі парторганізацій під розписку видавали учасникам демонстрації червоні прапори, транспаранти, портрети комуністичних вождів. А чиновники з партійними квитками, не приєднавшись до колон демонстрації, могли мати неприємності "по партійній лінії". Отож уже тоді в наших душах гніздилося недовір'я до цього свята «пролетарської єдності».

Окрім цього, першотравневі маївки ставали ще одним приводом для чергової масової пиятики. Щоправда, в цьому номенклатура ніколи не демонструвала єдності з «пролетаріатом». Гуляло й пило начальство в «узком кругу ограниченных лиц».

2) Наша сім'я, як і цілковита більшість моїх земляків- буковинців, і за часів агресивного атеїзму святкувала Великдень. Це свято очищає душу, наснажує серце, навертає людину до християнських чеснот. Український народ крізь віки проніс його, вистраждав, перетворив у справжнє торжество духовності.

Бачили б ви, як святкують Воскресіння Господнє у нас, на Буковині! Люди йдуть до церкви у вишиванках, кептарях. У кошиках виграють усіма барвами дивотворні писанки. Горять свічки, срібними голосами озиваються дзвони... Який Першотравень може зрівнятися з цими справді народними святами!

Як і завжди, цього Великодня наша сім'я теж дружно вирушить до храму Господнього. Помолимось, освятимо паски. Вперше піде з нами й наша донечка Марічка. Для неї навіть придбали маленький плетений кошичок.

3) Люди моєї незалежної України! Будьте терпимі, щедрі душею, співчутливі одне до одного, як і належить православним людям. Вінчаю вас рядками зі своєї улюбленої пісні: «Дай, Боже, радості — кожному серцю і кожному дому!» Христос воскрес!

Чернівці.

Ігор ГРУШКО, «Голос України»

Не купуйте запрошення на базарі. Тим паче — до Америки

Візова служба у посольстві, розповідали мені акредитовані в Києві дипломати, — то є дійсно тяжка робота. Саме тому розмову з пані Джілл Бернс, начальником консульського відділу посольства Сполучених Штатів Америки в Україні, я розпочав із запитання: чи справді це так? Може, американцям в українській столиці живеться краще, ніж їхнім колегам з інших країн?

Крісло для гостя

— Де там, — посміхнулася моя співрозмовниця. — Роботи й у нас надзвичайно багато. У мене ще нема статистичних даних за останні півроку. Втім, від серпня 1992-го по осінь 1993-го посольство видало понад 20 тисяч віз. І це тоді, коли в нашому відділі працюють лише п'ять американців і п'ять українських громадян.

— Раніше на київському «чорному ринку» можна легко було купити запрошення до Польщі, Туреччини... А нині, кажуть, плати ділкам на базарі 100 доларів і матимеш запрошення до Сполучених Штатів.

— Так, це правда. Ми такі запрошення бачимо чи не щодня. Навіть знаємо, де їх продають.

— Візи у таких випадках, напевно, не видаєте?

— У жодному разі. Особам, які приносять нам такі запрошення, одразу відмовляємо. Хоча по-людськи шкода тих, хто за великі гроші купує ці клаптики паперу. До речі, буває, що це справжні запрошення, прислані поштою зі США.

— ?

— Річ у тім, що для поїздок до Америки не потрібно жодних запрошень. Підкреслюю, це стосується тих громадян України, які їдуть туристами, у родинних чи бізнесових справах. Про імміграцію тут не йдеться. Наскільки мені відомо, в більшості випадків українські власті також віднедавна не вимагають запрошень від американців, що бажають відвідати Україну.

— Нині американські візи видаються безплатно. Але подейкують, що ситуація може змінитися.

— Якщо не буде укладено відповідної міждержавної угоди. Адже Україна бере гроші з американських громадян за візи.

— Якими ж правилами керується ваш відділ, коли розглядає прохання про надання візи США?

— Головно є три причини, через які відмовляємо прохачам. Насамперед це стосується тих, хто був засуджений за кримінальні злочини в себе на батьківщині. Таких осіб ми вважаємо за небажаних на території Сполучених Штатів.

По-друге, кожний прохач має повідомити точну адресу, за якою він мешкатиме в Америці. Якщо він не може повідомити її, у візі йому буде відмовлено.

А третя причина відмови є найбільш поширена. Але тут я хотіла би дещо пояснити читачам вашої газети. Хоча історично Америка є країною іммігрантів, ми не в змозі тепер приймати на постійне проживання всіх, хто бажає. Тому щороку для різних регіонів світу виділяють певні квоти на імміграцію до США. Однак багато людей намагається усіма правдами й неправдами оселитися в нашій країні. Саме тому, згідно з американськими законами про імміграцію та натуралізацію, ми зобов'язані розглядати прохачів ще й як потенційних нелегальних іммігрантів. Іншими словами, не отримає візу той, хто не зможе довести американському консулові, що в Україні, наприклад, у нього є міцні родинні зв'язки, помешкання й інші матеріальні цінності, які залишити важко, а також, що через певний час він повернеться на батьківщину.

— Україно-американські відносини стали значно кращі після недавнього візиту Президента України до США. Без сумніву, дедалі більше українських громадян їздитимуть до Америки, а отже — дедалі більше людей приходитиме до консульського відділу посольства США. Готові ви до цього?

— Дуже хотілося б відповісти — так. Проте в нас є проблеми: багато маємо «паперової» роботи, людей у відділі обмаль, і найближчим часом їх кількість навряд чи збільшиться. І все ж прагнутимемо працювати ефективніше, швидше.

— Пані Бернс, що ви порадили б читачам «ГУ», які невдовзі збираються до Сполучених Штатів у бізнесових чи приватних справах?

— Перш за все — зателефонувати за номером 216-97-71 і записатися на прийом до нас. У призначений день і час прохач зустрінеться в посольстві з нашим співробітником. При цьому йому треба мати дійсний закордонний паспорт України, дві фотокартки, а також інформацію про мету відвідин Америки. Якщо це приватна поїздка, скажімо до родича, слід мати адресу людини, до якої він їде, а також її ім'я. Якщо ж йдеться про ділові контакти, а вони завжди обговорюються заздалегідь, бажано показати нам листи або факси. Тобто — письмову документацію, яка засвідчувала б досягнену домовленість про переговори з американськими партнерами, містила б інформацію про їхню мету й тривалість.

Прошу також усіх, хто йтиме до нас, не намагатися порушувати американські закони, про які я вже згадала.

— Дуже вдячний вам за розмову.

Она ВІЛЬЧУТЕ, «Голос України»

Як один хлопчина сотню чоловіків обдурив

Справи кримінальні

Серед численних рекламних об'яв у литовській пресі ні-ні та й наскочиш на такі, які запрошують на роботу до Німеччини, Данії, Швеції. Спочатку новоявленим остапам бендерам досить було вказати лише номер абонементної скриньки й потрібну суму переказу... Але нині довірливих обивателів, які б клюнули на таку приманку заробити добрі гроші на Заході, помітно поменшало. І в заманливих об'явах, що обіцяють добрі заробітки, з'явилися прізвища й адреси «агентів». До таких пропозицій, звичайно, більше довіри.

І ось на початку квітня на одній із площ Вільнюса почали збиратися люди — і зовсім молоді хлопці, й чоловіки вже із сивиною — з величезними дорожніми сумками. Вони мали вирушити автобусом на заробітки до Данії. Але поїздка так і не відбулася.

А розпочалося все восени минулого року, коли багато хто прочитав оголошення в одній із газет, що пропонувало можливість працювати у скандинавських країнах. Обіцяли місячну платню у 5 тисяч литів (1250 доларів), безплатне житло. Процедура працевлаштування проста: платиш 40 литів, заповнюєш анкету, одержуєш через якийсь час позитивну відповідь, заповнюєш іще кілька папірців і чекаєш, доки вкомплектують групу. За виконання всіх цих послуг узявся 20-річний хлопчина, який назвався посередником однієї з голландських фірм. Це він вказав у оголошенні і своє прізвище, й адресу, і телефон. Враження справжності створювали й фірмові бланки та анкети, що їх охочі працевлаштуватися заповнювали в нього вдома. Нарешті було оголошено дату від'їзду — у лютому, потім термін переносився ще разів зо три. А на початку квітня «трудовий десант» у кількості більш як 100 чоловік з нетерпінням чекав на свого «посередника».

А той уже сидів у вільнюській в'язниці за скоєне півтора року тому велике пограбування, за що отримав 3 роки й 11 місяців позбавлення волі.

До речі, за свідченням цього молодого афериста, він сам років зо два тому намагався знайти роботу в такий спосіб. Не хочеться думати, що серед обдурених ним людей знайдуться такі, хто продовжить безславну естафету й спробує набути капітал так само.

Вільнюс.

Дивіться, заздріть, насолоджуйтесь

Але не засмучуйтеся. Цієї неземної красуні, дівчини, як то кажуть, «моєї мрії», реально не існує. Вона — ідеальний образ, квінтесенція найкращих жінок, що відомі на Землі.

За допомогою провідних фахівців у сфері жіночої краси і комп'ютера було скомпоновано синтезований образ ідеальної красуні. Фіалкові очі взяли в Елізабет Тейлор, розкішне волосся — у знаменитої моделі Сінді Кроусфорд, брови — у Брук Шілдс, вилиці — в актриси Фей Данавей, ніс належить актрисі Кендіс Берген, овал обличчя — Шерон Стоун, знайомої нам з фільму «Основний інстинкт», рота взято у Кім Бесінджер, Джулія Робертс подарувала свою шию, у Джейн Фонди взято плечі і руки, бюст — від Демі Мур. Знаменита Доллі Партон, співачка і актриса, подарувала свої круті стегна, довгі стрункі ноги належать принцесі Кароліні з Монако. А все разом — це лише фантазія.

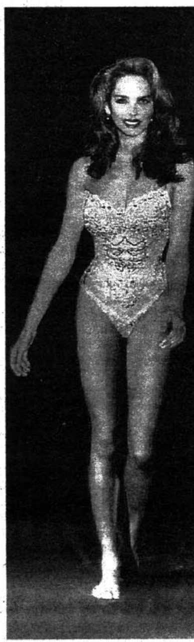

Фото із журналу «Нешнл інквайрер».

Юрій КУШКО, «Голос України»

Наказано — без застіль

Рада Міністрів Таджикистану надіслала телеграму облрайвиконкомам, де настійно рекомендує місцевим органам влади утримуватися від бучних ювілеїв, не витрачати марно державні гроші й не забивати без особливої потреби радгоспну й колгоспну худобу.

Хоч як парадоксально, але потяг до організації святкувань живе навіть попри найжорсткішу економічну кризу, що вразила Таджикистан. Тільки останнім часом своє 2500-річчя вирішив раптом відзначити Кабодієнський район на півдні республіки, повним ходом ідуть приготування до святкувань у Кулябі на честь середньовічного мислителя Аміра Саїда Хамадоні, перед цим на довгі дні розтяглося застілля на честь Навруза — Нового року за східним календарем.

Свято — це, звісно, справа хороша, та коли одне йде за одним, то час кричати «Гвалт!».

Душанбе.

Василь ЖУКІВСЬКИЙ, «Голос України»

Треба знати, що казати

Суд їх виправдав. Юрба прихильників винесла їх із зали. Надворі грав оркестр і чекав довжелезний «Лінкольн». Хлопці всілися в нього і в супроводі поліції поїхали, як сказали зацікавленим, відпочивати.

А як у них!

А все почалося два роки тому, коли студентська телепрограма «Ку-ку» (по-болгарськи «куку» означає і «псих», тобто «що з мене візьмеш») дозволила собі те, що у 1946 році собі дозволила одна американська радіостудія. Тільки на відміну від американців, які в радіоп'єсі імітували висадку інопланетян біля одного з міст США, болгарські студенти дуже майстерно «сфабрикували» аварію на Козлодуйській АЕС (за 150 км від Софії). Стурбований Президент Желев поспішає до кабінету, кордон військ біля АЕС, на екранах телевізорів — стурбовані ведучі новин та тележурналісти.

Передача почалася, як завше, в неділю о 16.00, коли болгари після обіду відпочивають. Однак вже о 17.00 національне радіо змушене було, щоб вгамувати людей, котрі почали в паніці телефонувати на радіо та телебачення, повідомити, що то все — жарт.

Стільки вагітних та розлючених жінок в одному місці я ще ніколи не бачив! Тієї неділі вони зібралися перед телестудією і, дочекавшись, добряче побили жартівників. Поліція не втручалася. Напевно, мати справу з обманутим жіночим та ще й вагітним натовпом небезпечніше, ніж брати голими руками озброєного рецидивіста.

Уважний глядач, звичайно, не міг не помітити на екрані постійної емблеми «Ку-ку», та й кліпи з участю «зірок» світової естради також наводили на думку, що все це — розиграш. Однак паніка виникла. «Чорнобильський синдром», — прокоментували поведінку частини населення спеціалісти. Власті змушені були подати в суд на авторів програми — режисера Нідаля Альгафарі та продюсера Петра Курумбашева — мовляв, так жартувати не годиться. Хоча саме після цієї передачі на Козлодуйській АЕС було вжито комплекс заходів щодо поліпшення її безпеки. А представники цивільної оборони навіть подякували «кукувцям», бо їхня передача показала прорахунки в організації системи захисту населення. «До того дня люди навіть не знали, де в їхньому районі бомбосховище», — сказали вони.

Слідство та судовий процес над «Ку-ку» тривали два роки. Але передача продовжувала виходити в ефір. Більше того, вона стала настільки популярна, що дати інтерв'ю до «Ку-ку» — це означає завтра стати відомим на всю країну. Тутешні депутати перед «кукувською» телекамерою співають, танцюють, розповідають, що люблять готувати їсти.

«Кукувці» заснували й «Ку-ку академію», яка напередодні Нового року присуджує свого «Оскара» — бронзову статуетку у вигляді дулі — вручає призи: телевізори, відео, автомобіль (хлопці мають багатих спонсорів), наприклад, «куку-бізнесменом» року став депутат Маргаріт Міцев, на банківському рахунку якого раптом з'явилося 3 мільйони левів. На запитання репортерів, звідкіля такі гроші, депутат відповів: «Зекономив на сніданках». До речі, справою Міцева займається парламентська комісія.

Інший депутат, Васіл Михайлов, був нагороджений «дулею» за те, що виявив неабиякі знання географії. На запитання, якими, на його погляд, мають бути стосунки між Болгарією та Нубією, минулої весни він відповідав настільки захоплено, що навіть забув про першоквітневу традицію. Країна Нубія існує тільки в болгарському телесеріалі «На кожному кілометрі» (телеглядачі зі стажем, напевно, пам'ятають). Відтоді пана Михайлова так і величають — Васіл-нубієць. Бо ж треба знати, що казати, особливо перед мікрофоном чи камерою. Часи вже не ті.

До речі, лауреатом «Ку-ку академії» за «крилату ку-ку фразу» ледь не став спікер парламенту Олександр Йорданов, але його заклик до депутатів: «Кидай роботу, через півгодини футбол починається!» — посів друге місце.

Хлопці та дівчата з «Ку-ку», а це переважно студенти-журналісти та майбутні актори, не дотримуються якоїсь певної політичної орієнтації. На їхньому прицілі — можновладці, депутати як справа, так і зліва. Сміливість, оригінальність, дотепність — ось що характерно для «Ку-ку». Напевно, тому болгари й «списали» їм отой атомний жарт, а суд — виправдав. Щоправда, це рішення ще можна оскаржити.

Софія.

Людина народжується для щастя. На зорі життя вона вірить, що світ привітний, як мамина усмішка. З колиски просто не видно, що світ одягає маску, вітаючи новонародженого. Помітить — час приміряти ту маску й на себе. А щастя... Хтось з мудрих сказав, що воно лиш короткий сон, від якого ми прокидаємося для прикрощів нашого багатотрудного життя.

Ці діти ще снять. Навіть «двійка» за невивчений урок не розбудить їх від солодкого забуття. Навіть помах ремінця в руках найгрізнішого судді дитинства — батька. І юна красуня ще літає мріями уві сні, відгороджена від багатотрудного життя чарами молодості й першого кохання.

Людмила КОХАНЕЦЬ, «Голос України»

СОЛОДКЕ ЗАБУТТЯ КОРОТКОГО СНУ

«Двійка» за урок — дрібниця. Гірше, коли ставлять її за життя. Коли не батько, а сам грізний суддя вершитиме правосуддя. І невелика втіха, що в його руках нема ремінця...

Важко прокидатися після солодкого сну. А ще важче бути розбудженим. Наче окраденим. Дійсність лякає не прикрощами — вироком: не тим снив. І печально схиляєш голову перед пам'яттю про минуле, опускаєш плечі від остраху перед майбутнім.

Життя прожити — не поле перейти. Від теплого маминого лона до крижаного подиху смерті супроводжує людину надія: а може, справді, вона народилася для щастя, а прикрощі — це лише сон, який затягнувся? Затягнувся, аж доки не настав час для вічного спочинку в холодній цвинтарній землі.

Фото Михайла САЧКА, Олександра КЛИМЕНКА, Бориса СЕРЕДКІНА, Богдана ПРИЙМАКА.

Сергій ПАВЛЕНКО, «Голос України»

«ВИ ТУТ СИДИТЕ, А ПІД КОЖНИМ ВІКНОМ ХОДЯТЬ НАЦІОНАЛІСТИ»

Найчастіше в Сибір відправляли тих, хто чимсь не догодив місцевій колгоспній номенклатурі

У серпні 1948 року група міліціонерів і колгоспників-активістів з'явилася на хуторі поблизу Куковичі Менського району і розвалила хату та господарські приміщення хуторянина Павла Костянтиновича Овчаренка. На учасників репресивної акції не справили ніякого враження довідки, що він інвалід першої групи. На очах матері, в якої син загинув на фронті, кращі колоди повантажили на підводи і повезли у село. Сорок дві скарги написав покривджений господар на адресу облвиконкому. Та ніхто не поспішав будувати йому нове помешкання.

В області спішно виконувалися директивні завдання ВКП(б) про повну ліквідацію хуторів. Не личило країні суцільної колективізації мати «пережитки минулого». Україна ганебно «псувала» статистику: за час німецької окупації багато селян відродили хутірські господарства...

Секретар обкому КП(б) М.Кузнецов та голова облвиконкому С.Костюченко 15 травня 1947 року розіслали райкомам партії та райвиконкомам розпорядження обкому партії:

«З метою повної ліквідації в області хуторянських присадибних ділянок колгоспників, одноосібників та інших нечленів колгоспів...:

1. Негайно вжити заходів щодо організації зселення всіх господарств, які мають присадибне землекористування на громадських польових землях колгоспів з тим, щоб зселення цих господарств, розташованих поодинці і групами до 10 дворів, було проведено в період закінчення весняної сівби і початком збирання врожаю цього року...»

Зселенню підлягала 1731 сім'я!

«Мене з сім'єю залишили серед колгоспного поля без житлового приміщення, — писав згаданий П.Овчаренко 2 червня 1950 року в газету «Правда». — І я до нинішнього часу страждаю з сім'єю у льосі серед колгоспного поля». Наївний чоловік скаржився в орган ВКП(б), який ініціював це кричуще беззаконня!

На Чернігівщині станом на 1 січня 1947 року проживали в землянках 3949 сімей, ще більше — на чужій площі. Їм би виділити насамперед деревину, цеглу... Та де там! Компартійна влада передусім дбала про виконання нелюдсько-дурисвітських постанов. Для переселення хуторян на відбудову кожного двору у селах виділяли з державних ресурсів 15 кубометрів лісу, 40 кілограмів цвяхів, 5 квадратних метрів скла, 1,5 тисячі цеглин, 10 кубометрів лози, 10 кілограмів сортового заліза. Хоча, як правило, зруйнувавши хутір, у колгоспах забували про подальші проблеми забудовників. Виконання цієї та інших безглуздо-ідеологічних директив ВКП(б) тяжким тягарем лягало на плечі самих селян, що залишилися без даху над головою.

Більшовицький режим не давав колгоспникам змоги заробити на елементарне прожиття. Досить сказати, що 4276 селянських господарств у 1946 році не мали навіть сотки городу. Голову колгоспу «Веселий лан» з Ніжинського району А.Ляшенка за те, що у жнива не здав у район, а роздав голодним односельцям у рахунок зароблених трудоднів 428 кілограмів хліба, позбавили волі на 5 років. За подібне милосердя під час жнив 46-го року потрапили за колючий дріт гулагівських концтаборів ще 33 керівники з Чернігівської області.

Колгоспно-кріпосницька система обдирала людей до ниточки. У прямому значенні цього слова. П'ятдесятирічна колгоспниця з села Кувечич Чернігівського району Уляна Жлоба написала у розпачі 31 березня 1950 року листа секретарю Чернігівського обкому КП(б)У М.Рогинцю про те, як зайшли до неї «в квартиру два чоловіки й одна жінка... і об'являють мені: «Чого не платиш податку?». Я їм кажу, що у мене нічого нема. Тоді вони почали знімати з жердин пряжу, яку я пряла три роки — думала виткати якенебудь полотно на сорочку собі і своїй сім'ї». Уляна Федорівна розповіла, що не має за що купити ні ліків для хворого лежачого чоловіка-фронтовика, ні одягу для 13-річної доньки, а з неї, «такої нещасної жінки, зірвали з плечей останню сорочку».

Через двадцять днів вона отримала знущальну відповідь від секретаря Чернігівського райкому КП(б)У І. Челядина, що «проведений у Вашому господарстві опис майна за несплату сільгосподатку зроблено правильно, на основі постанови РНК СРСР № 473 від 28 квітня 1944 року». Подібну «заспокійливу» відповідь отримав з обкому партії і сержант Геннадій Черниш, який разом з братом служив в армії, а збирачі податку у той час «прийшли в квартиру, де лежала хвора сестра, нічого не кажучи їй..., відірвали силою замок від скрині і почали викидати одяг».

За копійки люди не поспішали надриватися на колгоспному полі. Не давали потрібного ефекту й масові судові покарання за невироблений мінімум трудоднів. На своїй першій апаратній нараді в ЦК КП(б) України направлений у березні 1947 року для «наведення порядку» перший секретар ЦК КП(б)У Л.Каганович, як повідомлялося згодом ідеологічному активу Чернігівської області, сказав: «Ви тут сидите, а під кожним вікном ходять націоналісти». Очевидно, з його подачі (у грудні 1947-го його знову переведено до Москви) з'явився Указ Президії Верховної Ради СРСР від 21 лютого 1948 року «Про виселення з Української РСР осіб, які злісно ухиляються від трудової діяльності в сільському господарстві і ведуть антигромадський паразитичний спосіб життя». І знову запрацював на повні оберти бюрократично-репресивний апарат антинародної партії. Архівні справи переповнені райкомівськими рапортами-донесеннями, подекадними звітами. Під час посівної, жнив райкоми партії організовують показові судилища. На 15 вересня їх проведено у Чернігівській області 972. При цьому розглянуто-обговорено, як на судових засіданнях, 2923 осіб—кандидатів на виселення за межі України. 452-м з них винесено тяжкий присуд — їхати на спецпоселення. 2558 колгоспників на загальних зборах поклялися працювати у колгоспі від зорі до зорі.

Кого ж відправляли у Сибір за невиконання мінімуму трудоднів? Моторошно стане від читання персональних справ репресованих. Загальні збори колгоспу «Червоний переможець» Виповзовської сільради Остерського району присудили виселити за межі України колгоспницю Ганну Хоменко, яка була на шостому місяці вагітності. В Авдіївці Сосницького району на заслання вирішили послати Палагею Бибик, хвору на серце, у Вербах Понорницького району — Мар'яну Гнип, яка мала постійні кровотечі, у Короп'є Остерського району — інваліда-фронтовика Юрія Артюха.

Василь Сидоренко наприкінці 1947 року прибув з лав Радянської Армії додому, у село Чорнотичі Сосницького району, і без дозволу правління колгоспу влаштувався на роботу в райцентрі. Яким же було його здивування, коли дізнався, що за цю «провину» має рушати на спецпоселення. Його лист-зойк у вищі органи засвідчує справжню суть соціалізму, побудованого в Україні на кріпосницькій основі:

«Я не знав, що коли мої батьки колгоспники, — благаю пощади хлопець, — то і я повинен працювати в колгоспі, і що без дозволу колгоспу не маю права йти на роботу на виробництво. У цьому моя велика помилка. Я прошу врахувати моє щире каяття, мою молодість і не висилати мене з України. Я даю клятву, що з сьогоднішнього дня буду брати найактивнішу участь у роботі колгоспу».

Облвиконком з набиранням обертів кампанією виселення був, як мовиться, закиданий скаргами жертв беззаконня. Перевірка листа 48-річної Агафії Кирієнко з Каменя Грем'яцького району показала уповноваженим з Чернігова, що жінка не займалася ні спекуляцією, ні самогоноварінням і не спала з німцями. А все ж це досить виразно фігурує в її характеристиці-вироці! Фальсифіковані були матеріали і на Улиту Канцеляренко з Крисок Понорницького району, якій приписали «благосклонное отношение к немцам». У жінки ж фашисти забрали корову, свиню, швейну машинку...

В облвиконком надійшла заява із Звеничева Тупичівського району, підписана 192 колгоспниками, які сповіщали, що вони не голосували за виселення Уляни Костирко, чоловік і син якої загинули на фронті. На питання, чим була викликана брехлива довідка про її трудодні, голова колгоспу А.Ледовий чесно відповів перевіряючим: «Так наказали».

Не могли ж райкоми партії, партійні організації не відзначитись, не докласти зусиль до такої важливої справи! А для справної цифри всі методи годяться. Більшість вироків — то плід хитрувань уповноважених: на загальних зборах людей запитували, хто проти виселення такого-то? Залякані і безправні люди боялися підняти руки. Більшість із них не голосували. А в протокол записували: мовляв, усі «за» виселення.

У 1948 році 90 потерпілим вдалося все ж таки настирливістю, клопотаннями добитися відміни рішення колгоспних зборів. Чого це їм коштувало, можна тільки здогадатися. Та владні структури вчасно схаменулися: якщо й далі так уважно розглядатимуть кожну апеляцію, то вийде, що вони опротестовують Указ. Тому людей старалися повшидше відправити на спецпоселення. А найчастіше у Сибір потрапляли ті, хто чимось не догодив колгоспній номенклатурі.

З Сибіру аж до 1953 року слав Андрій Подрез голові Чернігівського облвиконкому прохання розібратися у його справі. Він сумлінно працював до 1948 у Глухівському ліспромгоспі, жив на хуторі.

«Запросили мене в село Хлоп'яники з місця роботи, не пояснили, з якої причини, — писав він, — забрали на загальні збори, звідкіля й вислали. На зборах голові райвиконкому товаришу Пономарьову я пред'явив довідки про те, що працюю на виробництві в ліспромгоспі. Але голова райвиконкому взяв довідки і сховав їх у кишеню, не звернувши на них ніякої уваги. А після я не міг оскаржити, бо був під арештом в Понорницькому РВВС».

Повернутися звідти назад було набагато тяжче, а то взагалі неможливо. З Ханти-Мансійська безуспішно добивалася повернення додому молода дівчина Ганна Гарбуз, у якої перед зборами працівник міліції Майоров забрав довідки про її хворобу. Відмовив облвиконком у поверненні і безсилій від рани Мотрі Штупан, матері двох доньок, чоловіка якої мобілізували в трудармію. Ось так для райкомівської «галочки» калічили долі людей, відверто знущалися з них.

Райком КП(б)У з піднесенням рапортував керівництву: в результаті застосування Указу значно зміцніла трудова дисципліна! У колгоспі села Любеч після зборів і громадських присудів щоденно стали приходити на наряд 100 відсотків працездатних членів колгоспу!

Справді, на якийсь час страх погнав людей на каторжну працю. Але загалом указ не поліпшив ситуацію. Якщо у 1946 році не виробили мінімум трудоднів 102967 колгоспників, у 1947 році — 87554, у 1948 році — 94954.

На жаль, на цьому експерименти-знущання над людьми, які вже скуштували німецької окупації, не закінчилися. Скільки сліз пролито на Чернігівщині і в Україні під час «добровільних» переселень тисяч сімей, трудових мобілізацій! Скільки доган отримали високопоставлені комуністи за зрив графіків постачання цього новітнього «ясиру» для імперії! З 1944 по 1950 рік, за оцінками дослідників, які готують Чернігівський том «Реабілітованих історією», з області у примусовому порядку відправлено на шахти Донбасу (в основному — це 17—18-річні дівчата), в ФЗН, переселено в Крим, Запорізьку область, Далекосхідні регіони СРСР близько 40—50 тисяч людей. Сотні втікачів з Донбасу і ФЗН потрапили за колючий дріт концтаборів. А це ж творилося не тільки на Чернігівщині...

...Читаю опубліковане в місцевій пресі привітання Спілки комуністів Чернігівщини з днем Радянської Конституції. «Радянська Конституція у 1977 році, зберігаючи спадкоємність ідей та принципів Радянських Конституцій 1918, 1924 і 1936 років, — пишуть новітні компартійці, — юридично закріпила перемогу радянського соціалістичного ладу в нашій країні. Соціалізм — це суспільство, законом життя якого є турбота всіх про благо кожного і турбота кожного про благо всіх». Чого в цих рядках більше: лицемірства чи елементарного незнання історії? Важко сказати. Але якщо у складні часи перебудови економіки нас знову підступно і нав'язливо дилетанти тягнуть, прикриваючись красивими гаслами, в комуністично-соціалістичне кріпацтво, то всі ми повинні проявити пильність. Бо ідеологія, яка тільки ділить, виселяє, примушує, мобілізує, розстрілює, ніколи не принесе справедливості на нашу багатостраждальну землю.

Чернігівська область.

Про автора:

Сергій Павленко родом з села Дягова Менського району, що на Чернігівщині. Після закінчення філфаку Київського університету вчителював у Чорнобильському районі, працював у райгазетах Чорнобиля, Катеринополя, Бобровиці, редагував Чернігівську обласну молодіжну газету. З березня 1991 року працює власним кореспондентом «Голосу України».

Як член чернігівської «Просвіти» серйозно займається і популяризаторством історії рідного краю. Багато часу проводить в архівах. Підготував до друку книгу-дослідження «Загибель Батурина 2 листопада 1708 року».

Віктор БРАНИЦЬКИЙ, «Голос України»

«КРИЖАНА ЗУСТРІЧ»,

яку мали вдома українські фігуристи Ірина Романова та Ігор Ярошенко

Народилися вони в Одесі: Ігор 1967 року, а Ірина — на п'ять пізніше. Обоє з дитячих років захопилися фігурним катанням. Він став на лід дев'ятирічним, вона, завдяки бабусі, у... 2 роки 8 місяців. Потім доля їх звела у танцювальну пару, яка існує ось уже десятиріччя. Двічі Романова й Ярошенко вигравали чемпіонат України, кілька престижних міжнародних турнірів. На Олімпіаді в Ліллехаммері — почесне сьоме місце, на чемпіонаті світу в Японії — четверте...

— А чого ви з Одеси «втекли»?

Ігор: Ми не тікали, а переїхали, бо повернувся до себе в Кіровськ наш тренер Борис Рубльов.

Ірина: Почали тренуватися у Олександра Тумановського. Але для того, щоб зростати, вдосконалюватися, треба було змінити обстановку. А тут ще нас почала запрошувати до Москви Тетяна Анатоліївна Тарасова.

— А як же у Геннадія Карпоносова опинилися?

Ігор: Про все по порядку. Чотири роки тренувалися в Тарасової. Там була сильна група. Але поступово кращі спортсмени пішли, і ми не мали конкуренції. Знову своєрідний застій.

Ірина: Тоді попросилися до Наталії Лінничук і її чоловіка Геннадія Карпоносова.

— До речі, ви теж — подружня пара?..

— Так. Наш шлюбний стаж — два з половиною роки. Це має і велику перевагу стосовно спортивної кар'єри, і мінуси. Втім, не про це тепер мова.

— Отже, ви самі напросилися до нових тренерів?

— Безперечно. Саме так і було насправді.

— І того року розвалився Радянський Союз...

Ірина: Вирішили, без сумнівів, виступати за Україну. А клуб Лінничук і Карпоносова став міжнародним. Адже в ньому проходять вишкіл пари з Польщі, Узбекистану, Росії, Угорщини, Італії, Швейцарії. І ми репрезентуємо там українське фігурне катання.

— Це щось на зразок американських міжнародних центрів підготовки фігуристів?

Ігор: Так. І, повірте, рівень центру в Москві ніяк не нижчий. У ньому дуже цікаво і приємно тренуватися.

— А де ж ваш постійний дім? Сьогодні ви — в Києві, завтра — в Москві, післязавтра — в Одесі...

— Ми — громадяни України, як уже здогадалися. Але в Москві перебуваємо більшість часу. Там знімаємо квартиру.

— І які ж ваші головні проблеми?

Ірина: І політична, і економічна ситуації на Батьківщині, звісно, впливають на спорт. Відчуваємо це неабияк. У нас контракт з Міністерством у справах молоді і спорту України, який передбачає оплату нам за харчування, проживання, роботу тренерів, умов тренування: лід, костюми, квитки до Москви і назад. А ми, в свою чергу, відшкодовуємо п'ятнадцять відсотків з сум своїх заробітків. І, зрозуміло, маємо показувати високі результати. Що й робимо. Причому наші результати зростають.

— І довго збирається «різати» ковзанами лід?

Ігор: До наступної Олімпіади. Але для того, щоб успішно виступити в Японії, потрібні умови. Знаєте, танці у фігурному катанні — вид особливий. Треба багато років копіткої праці, щоб підготувати дует міжнародного рівня. Ті, хто за нами, поки що перебувають дуже далеко від групи лідерів. Скажімо, на чемпіонаті Європи харківська пара Чернікова — Сосненко, а на першості світу одесити Грушина — Гончаров були... дев'ятнадцятими. Наш вид дуже консервативний, і треба тривалий час бути на очах суддів, функціонерів, щоб чогось досягти. Ми вже десять років обертаємося в цих колах. Отже, і помудрішали, й імідж маємо.

— Та повернімося до проблем...

Ігор: Поки на перших порах усі користувалися рублями, національна федерація хоч якось намагалася нас підтримати: збори організовувала. Тепер ми отримуємо зарплату в купоно-карбованцях. За п'ять місяців отримали зарплату, поміняли її на валюту і вийшло... 145 доларів. А щомісяця лише на квартиру доводиться витрачати сто доларів. Костюм для кожного з нас коштує великої суми в доларах.

— Та ще й тренерам доводиться платити?

Ірина: Ні, Геннадій і Наталія з нами працюють безплатно. Хоча наша федерація має їм платити. То вже окрема розмова про цих прекрасних людей, видатних спортсменів і блискучих тренерів. Нам просто пощастило, що доля звела з ними. Цікаво працювати разом. І ми з Ігорем поки що не підводимо своїх наставників. Інша річ, що самі іноколи сплачуємо певні суми тренерам, бо Україна, повторюю, цього не робить.

— Отже, фінанси — головна проблема? Вам обіцяли одне, а на ділі виходить зовсім інше...

Ірина: І не порушували б цього питання, якби не знали, що інші фігуристи, приміром, Росії, мають від свого уряду дуже істотну підтримку. Їм виділяють кошти на костюми. До того ж російські фігуристи відмовилися сплачувати проценти із зароблених сум грошей своїй федерації. Ми, однак, не збираємося чинити так. Але нехай і ФФКУ виконує умови контракту. Коли б у будь-якому місті чи селі України були тренери приблизно такого рівня, як Лінничук з Карпоносовим, то ми, зрозуміло, не опинилися б у Москві. Обставини змушують нас жити за кордоном. І для того, щоб виступати на належному рівні, треба витрачатися.

Ігор: Скажу вам простіше. В Одесі маємо власну квартиру. Можемо жити там, причому досить непогано, і не мати тих проблем. Працювати собі тихенько, хоч би й тренерами. Але розуміємо, що можемо досягти високого результату. Тому й не опускаємо рук. Дуже багато довелося віддати: і здоров'я, і часу заради справи. І батьки наші зробили для нас дуже багато. Отже, федерація, яка тільки за наш виступ на чемпіонаті Європи отримала три з половиною (!) тисячі доларів, зобов'язана дотримувати слова. Іншими словами, ми готові виступати, прославляти Україну, приносити матеріальну користь федерації. Але і про нас нехай подбають керівники спорту.

— До речі, ви — члени товариства «Динамо». Як же керівництво товариства реагує на все це?

Ірина: Ніяк.

— Бачу, що ви хочете інтелігентними методами відстоювати правду?

Ірина: Так ми діяли скоріше раніше. А тепер, зрозуміло, будемо змінювати тактику. Ми могли виступати за будь-яку державу. Ту саму Росію. Але не зробили так. Адже любимо свою рідну країну...

Ігор: Ніхто не звинуватить нас, що не були патріотами. Але нехай не обдурюють нас. Легко прикриватися розмовами про важкі часи. Вони справді нелегкі. Але водночас і те, що, скажімо, наша федерація отримує достатньо коштів. Причому й за нашу участь у турнірах.

Ірина: Обов'язково візьмемо участь у чемпіонаті України і скоріше за все — в турнірі «Український сувенір»... Повірте, розуміємо, що Оксана Баюл — олімпійська чемпіонка. Вона заслуговує на найвищі відзнаки. Але і ми в своєму виді досягли чимало. Тому дуже прикро, що до нас таке ставлення.

— Ви заговорили про Оксану Баюл. Тому дозвольте повернутися до подій в олімпійському Ліллехаммері. А конкретніше, до того неприємного епізоду, коли наша фігуристка на тренуванні зіткнулася з німецькою спортсменкою Танею Шевченко. «Комсомольская правда» дуже оперативно відгукнулася на ті події і стверджувала, що в українській делегації не знайшлося лікаря, який зміг би надати допомогу Оксані. А зробив це німецький медик. Що ж було насправді?

Ірина: Напевно, московська газета, м'яко кажучи, все переплутала. Ми не були тоді в залі. Але скажу, що весь час і на тренуваннях, і під час змагань біля нас був лікар команди, завідувач відділу медико-біологічного забезпечення збірних країни державного центру спортивної медицини, до речі, майстер спорту з боксу, Юрій Петрович Дехтярьов.

— Що ж, як кажуть, хоч із запізненням врятовано добре ім'я українських ескулапів. А тепер знову про вас. Ви вже згадували, що кататиметесь і виступатимете ще чотири роки. А далі що?

Ірина: Важко забігати так далеко наперед. Можу сказати, що ми з Ігорем закінчили Одеський педагогічний інститут. Він за освітою — викладач фізвиховання, я — вчителька малювання і креслення. Але поки що живемо фігурним катанням...

* * *

Після того, як цей матеріал було підготовлено до друку, до редакції зателефонував Ігор Ярошенко і розповів, що вони з Іриною мали зустріч із заступником міністра у справах молоді і спорту Миколою Костенком. Микола Павлович обіцяв розв'язати більшість проблем, з якими зіткнулися спортсмени.

На знімку: подружній танцювальний дует Ірина Романова — Ігор Ярошенко, найсильніший в Україні, який входить до світової еліти.

Бліц-анкета «ГУ»

Володимир МАРЧЕНКО, народний депутат:

«Я ці два свята об'єднав би одним гаслом»

1. Раніше я Великдень не святкував. Нині вважаю, що це християнське свято потрібно відзначати: у нас багато віруючих. До Першотравня завжди ставився і ставлюся позитивно. Це міжнародне свято, день, коли люди можуть висловити наболіле, заявити про свої проблеми, пов'язані, наприклад, з оплатою праці, неузгодженістю економічних реформ з правами людини тощо. Тобто 1 Травня, на мій погляд, держава й надалі має підтримувати. Люди цього дня нехай будуть відверті, а влада нехай замислиться, що потрібно зробити, щоб Першотравень був святом, а не днем проблем.

Гадаю, і цього року трудящі вийдуть на вулиці з гаслами й вимогами захистити їхню працю. А взагалі, я ці два свята об'єднав би однією темою, одним гаслом: «Маю право вилити свій біль».

2. Відзначатиму обидва свята з рідними і близькими мені людьми.

3. Бажаю миру, поваги одне до одного, піднесення добробуту. Щоб ми цього дня висловилися від душі, згадали родичів, які вже пішли з життя. Бажаю, щоб усі задумані цього дня мрії здійснилися, щоб ми стали жити краще.

Петро ГЕНЧУК, журналіст

ЕМІРАТИ ЗАПРОШЕННЯ... ВІДКЛИКАЛИ

Як відомо, національна збірна України з футболу мала вирушити на товариські матчі до ОАЕ. Але ця поїздка не відбулася. Що ж сталося? На це запитання відповідає головний тренер нашої команди Олег БАЗИЛЕВИЧ:

— Домовлялися довго. І дати визначили заздалегідь: 29 квітня, 1 травня. Отримали підтвердження того запрошення. Тому, попри всі труднощі, вчасно оформили належні документи, перенесли матчі чемпіонату, нарешті, квитки придбали. Все це відібрало і зусиль, і нервів.. І от буквально напередодні відльоту на ім'я президента ФФУ Віктора Банникова надійшов факс із ОАЕ з такими дуже... ліричними вибаченнями, бажанням подальшого співробітництва, пропозицією в майбутньому зустрічатися. «Партнери»-відмовники навіть готові фінансувати нашу зустріч... у Європі. І все це — з найкращими побажаннями. Ви можете зрозуміти мій стан? Адже тепер у чемпіонаті велика пауза, яку потрібно чимось заповнити, ми ж викликали людей.

— Що ж робитимете?

— Інтенсивно шукаємо виходу із ситуації, а конкретніше — партнера для зустрічі. Нещодавно із США повернулася збірна Молдови. Сподіваємося, що, може, сусіди погодяться зіграти з нами 2 або 3 травня в Києві. Втім, усе це поки що проблематично.

А чергова наша планова зустріч — 25 травня вдома з командою Білорусі.

Віктор СТАНКЕВИЧ, журналіст

БАСКЕТБОЛ РОЗПОЧИНАЄ «ПЛЕЙ-ОФ»

Завершився перший етап чемпіонату країни з баскетболу серед чоловічих клубів вищої ліги. Визначилися вісім команд, які продовжать боротьбу за медалі. Отже, «плей-оф»: «Будівельник-Анаконда» (Київ) — ЦСК ЗСУ (Київ); «БІПА-Мода» (Одеса) — «Година Пік-Маріам» (Харків); «Київ-Баскет» — «Корабел» (Миколаїв); «Шахтар-АСКО» (Донецьк) — «Спартак» (Луганськ). Перші матчі відбудуться 2 травня на майданчиках команд, названих першими. До речі, «Київ-Баскет» прийматиме миколаївців у Республіканському палаці спорту, вхід (на честь Великодня) безплатний.

Наступні матчі — 4 і 5 травня відбудуться уже на майданчиках команд, які в стартових зустрічах були гостями. Переможцем стане та команда, яка виграє три матчі. Отож, якщо знадобиться, то визначено ще два ігрові дні — 7 і 8 травня.

І остання новина: президентом Федерації баскетболу України обрано відомого в минулому баскетболіста, а нині бізнесмена Бориса Петровича Корбана, який до останнього часу був віце-президентом.

ЗОЛОТО ВЖЕ БЛИЗЬКО

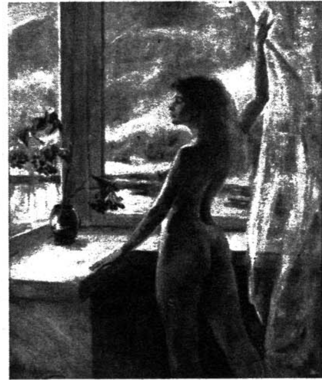
Гандболістки запорізького «Мотора» продовжують лідирувати в чемпіонаті України серед команд вищої ліги. Після чергового туру, який завершився в Києві, вони набрали 63 очка, вигравши в останньому матчі у київських спартаківок, які йдуть на другому місці, — 22:15.

Перед передостаннім туром в Броварах — він відбудеться 3—6 травня — «Спартак» відстає від лідера на дев'ять очок. У броварчанок 49 очок, а далі команди розташувалися так: «Галичанка» — 38, «Спартак-2» — 29, «Тавричанка-Вікторія» — 25, «Карпати» — 16, «Інгул» — 11.

Володимир КРАСНОДЕМСЬКИЙ, «Голос України»

НА БЕРЕЗІ ЛЮБОВІ І НАДІЇ

ТА КАРТИНА належить до ранніх робіт Михайла.

... Високі трави буквально напливають зеленою хвилею на берег притихлої річки, де зупинилася самотня жіноча постать. У білій сукні, в обіймах молодості й літа.

А там, на задньому плані, — розлоге небо, підперте верхівками лісу, і невідомість. І як кортить бодай трохи відгадати, що вона принесе.

Зупинилася жінка на березі своїх надій.

Ще довкруж празникує літо, але ось-ось жінка потрапить у «полон тихої радості» — через тиждень-другий відійде серпень. До речі, полотно так і названо «Прощання з серпнем». І солодко-щемною тугою пронизаний настрій, навіяний отим прощанням. Бо воно залишає нам надію, без чого життя втрачає будь-який смисл.

На березі надії і любові знайшла міцний прихисток творча палітра київського художника Михайла Яцишина. Від його пастельно-замріяних пейзажів до тематичних полотен, з яких озивається до нас невпокорена, незнищенна душа українського народу.

Хоч теперішнє Михайлове життя на перший погляд доволі одноманітне й прісне. Здебільшого усі дні проводить у своїй майстерні, за вікнами якої раз по разу вишаркують колесами тролейбуси, поспішають кудись заклопотані люди. А він неквапно переносить на полотно оту бентежну й п'янку музику жіночої краси, чи точніше — витворює її із звабливих ліній жіночого тіла — округлих і виразних, немов дозрілі абрикоси, умиті ранковим дощем та обцілувані липневим сонцем. Розгадує, прагне зрозуміти оту вічну таїну любові, без якої наше життя стає прісним і безбарвним. І ще...

«Ти знаєш, — сказав мені одного разу, — довкола сьогодні стільки фальші, фарисейства, а то й відвертої ненависті, що я не хочу до цього доторкатися. Як до дроту з електричним струмом без ізоляції. А особливо прикро й боляче від того, що нерідко блазні грають роль королів, а ті, кому мали б належати «королівські ролі», ображено відійшли убік... То вже такий наш, український менталітет: зіткнувшись з першими труднощами, поступитися настирливішому, агресивнішому, нахабнішому... Мовляв, хіба мені більше за всіх потрібно. І то повсюдно так: у бізнесі, політиці і, звісно, мистецтві. А життя — то вічна боротьба...»

Михайло бореться з нинішньою безликістю і невиразністю по-своєму. Шукає порятунку в красі, яка зігріває зневірену душу, дає надію. Тому й пише полотна «Біля дзеркала», «Відродження», «Ранок у Карпатах», «Мавки на весняній галявині», які одухотворені жіночим началом, добром і любов'ю. А то бере етюдник, спаковує пензлі і фарби, які стали для художника (за нинішніми цінами) майже предметами розкоші — і гайда на околиці Кончі-Заспи чи на тиждень-другий до рідного Меджибожа, що на Поділлі. Або ще далі — в Карпати, де вже по-справжньому розкошує. Бо природа для нього — то не лише натхнення, а щось більше, значно більше. Гармонія, з якою звіряє свої мистецькі кроки, своєрідна релігія, в яку він фанатично вірить. Вона, природа, до речі, і служить художникові найпершим порадником, бо ніколи не лицемірить.

Сьогодні чи не кожний український художник опинився наодинці зі своїми проблемами й бідами. Зрештою, тої ідеологічної «опіки», якою його ще донедавна оточували — що малювати і як малювати, — і не потрібно. Але де і за що купити фарби та полотно, де зробити підрамники — без цього йому просто не обійтися. Все це потребує грошей, і немалих, як, зрештою, й оренда майстерні.

Та замовлень, як то було років сім-вісім тому, практично немає. Не тому, що сучасний живопис нікого не цікавить, — мода над ним сили не має. Причина в іншому: полотна стали надзвичайно дорогі. Тепер уже за перший—ліпший краєвид просять щонайменше мільйон карбованців. А здебільшого художники продають свої твори лише за валюту. Так надійніше.

Але де постійно знаходити «валютного» покупця, коли багатьом нашим співвітчизникам навіть на найпотрібніше грошей не вистачає. Он наприкінці зими Спілка художників влаштувала виставку-продаж. З гучною презентацією, з рекламою... Та й, по суті, в центрі міста, на вулиці Горького, у Виставочному павільйоні Спілки. Михайло також запропонував одну з нових робіт. Не купили. Як і в інших учасників виставки.

Поки що він живе з того, що заробив торішньої осені в Канаді. Їздив туди на запрошення дирекції Галереї української мистецької фундації у Торонто.

— Не хочу нікого образити, — ділиться своїми враженнями Михайло, — але я був прикро вражений мистецьким смаком багатьох канадійських українців, яким найбільше імпонує лубкове сприймання життя, оте, що ми звикло називаємо «шароварництвом» . Воно й не дивно, бо останніми роками, відколи впала «залізна завіса», яка відгороджувала нас від світу, туди, за океан, хлинув цілий потік ремісників, які сяк-так навчилися щось мазюкати. І геть засипали діаспору отим живописним чи графічним «ширпотребом», який збувають за 50—100 доларів. Хоча воно, нерідко, і тих грошей не варто. Ось підійшла до мене в Гамильтоні бабуся, попробувала нігтем мазок на полотні, ніби цеглину в мурі, і каже: «А у вас немає щось з місяцем, козаком і дівчиною... Ото б я купила...».

Я слухав Михайла Яцишина і згадував симпатичну околицю Нешвіла, столицю американського штату Тенессі, де місцева будівельна компанія зводить нові чворахи для середніх американців. Жоден будинок не схожий на інший — американці, очевидно, за природою сильні індивідуалісти й не бажають нікого і нічим копіювати. Але в кожному котеджі, незалежно від стилю й архітекторських задумів, висіли живописні полотна. Причому не тільки в холах і вітальнях — майже в кожній кімнаті. Дорогі. Від двох — до п'яти тисяч доларів. З-поміж авторів натрапляв я і на прізвища російських та вірменських художників. До речі, в одній приватній колекції в Акроні побачив і картину Михайла Яцишина «Зима у Карпатах».

Розповідаю Михайлові про мистецьке обличчя інтер'єрів сучасних американських осель — і чую у відповідь: «О-го, коли то до нас дійде! Тих людей, які сьогодні мають такі гроші, мистецтво здебільшого не цікавить. Хоча живопис належить до того капіталу, який не «з'їдає» жодна інфляція».

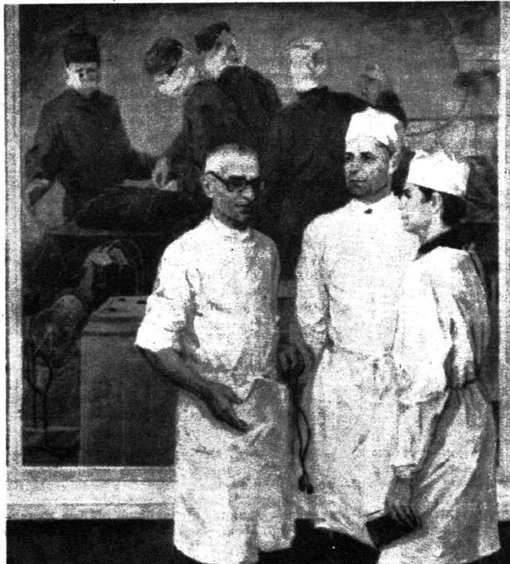
Коли ж то... Втім, недавно один з відомих українських бізнесменів зробив М. Яцишину творче замовлення: тематичну картину з часів національно-визвольної війни нашого народу під проводом Богдана Хмельницького.

Хоче мати таке полотно в своєму помешканні. Навіщо? «Приїжджають до нас поляки-бізнесмени, — почув Михайло від свого замовника, — і нерідко кажуть: «Та ми з вами століттями разом жили — під короною польського короля. Йому навіть ваші славні козаки служили». Що в походи разом ходили запорожці з поляками — то правда. Он під Хотином, що на Дністрі, стотисячну турецьку армію наголово розбили... Але козаки-запорожці насамперед своєму народові служили, боронили його права і вольності, доки могли. І про це маємо пам'ятати. А лакеїв і прислужників ніхто не поважає».

Ось така розмова відбулася. Тепер Михайло перечитує старі історичні хроніки, вивчає військові обладунки як запорожців, так і польського війська, накидає ескізи... Можливо, то буде фрагмент битви 1648 року козацького війська з поляками під Пилявцями, що неподалік від древнього Меджибожа, звідки родом художник.

... Стала незвично просторою майстерня після осінніх навідин художника до Канади. Зосталося лише кілька краєвидів та ще деякі жіночі портрети.

А картину «Прощання з серпнем» Михайло відвіз додому — тепер висить у його квартирі. Як і «Зимовий букет», на який дивився-придивлявся два роки в своїй майстерні, а тоді взяв і відтворив власний задум на полотні протягом дня. Во те, що дороге художникові, не продається. Навіть тоді, коли нічим заплатити орендну плату за майстерню.

На знімках: Михайло Яцишин біля Ніагари; роботи «Прощання з серпнем», «Ранок у Карпатах» і «Хірурги».

Панове! Повірте,

ви гідні справжньої поваги!

Повірте,
у банку головною особою є не операціоніст, але клієнт!

Повірте,
платежі клієнтів банку повинні здійснюватися негайно, протягом усього робочого дня, а в разі необхідності,— то й у вихідні!

Повірте,
ніяких проблем із конвертацією не існує, як не існує інших проблем у клієнтів «ПРАВЕКС-БАНКУ»!

Ми обіцяємо упевнити Вас у цьому!

ГРОШІ

РОБЛЯТЬ ГРОШІ!

Ми створені для Вашого добробуту і процвітання!

Київ-21, Кловський узвіз, 9/2.
Телефони: (044) 294-79-96, 294-85-49, 294-82-22. Факс (044) 294-84-00. Телекс 631250 ALINA SU.

© trifolium, дизайн, 1994.

«ПРАВЕКС-БАНК»: НАДІЙНІСТЬ ТА ЧЕСНЕ ПАРТНЕРСТВО!

PAREX BANK

Мы ближе, чем Швейцария!

- ОТКРЫТИЕ И ВЕДЕНИЕ СЧЕТОВ — ТЕЛ. 221649
- МОМЕНТАЛЬНЫЕ МЕЖДУНАРОДНЫЕ ПЕРЕВОДЫ В ЛЮБОЙ ВАЛЮТЕ — ТЕЛ. 228276
- КОНВЕРТАЦИЯ И ОБНАЛИЧИВАНИЕ ЛЮБЫХ ВАЛЮТ — ТЕЛ. 321341
- ПОКУПКА И ПРОДАЖА ВАЛЮТЫ ЗА УКРАИНСКИЕ КАРБОВАНЦЫ, КАЗАХСКИЕ ТЕНЬГЕ И БЕЛОРУССКИЕ РУБЕЛИ — ТЕЛ. 281483
- ЛЮБЫЕ ОПЕРАЦИИ С ЗОЛОТОМ — ТЕЛ. 273778
- КОДИРОВАННЫЕ СЧЕТА (ВОЗМОЖНО УПРАВЛЕНИЕ ПО ФАКСУ) — ТЕЛ. 331970
- ДОСТАВКА НАЛИЧНОЙ ВАЛЮТЫ — ТЕЛ. 223378

Главный офис: ул. Смилшу 3, Рига LV-1522, Латвия
Тел.: (013 2) 331970, 222291 Факс: (013 2) 215201
Телекс 161207 PAREX SU

ОРГАНИЗАЦИЯ РЕАЛИЗУЕТ СО СКЛАДА В ХАРЬКОВЕ ЗА БЕЗНАЛИЧНЫЕ КАРБОВАНЦЫ КОЛХОЗАМ, СОВХОЗАМ, ПРЕДПРИЯТИЯМ И ФИРМАМ НОВЫЕ

АВТОМОБИЛИ

УАЗ-31512 (469 ЛЕГКОВОЙ), 3303 (ГРУЗОВОЙ); 3962 (САНИТАРНЫЙ); 3741 (ИНКАССАТОРСКИЙ); ИЖ-2715, ВОЛГА 31029, ВАЗ-2104, 05, 06, 07, 08, 09; ВАЗ-2121 «НИВА»; МОСКВИЧ-2141.
ТЕЛ.: (0572) 38-16-55, 43-28-27, 47-68-94.

ТОРГОВО-ПРОМИСЛОВА ПАЛАТА УКРАЇНИ ПАДОВА ТРЕЙД ФЕЙРЗ ФІН МАРК ПРЕДСТАВЛЯЮТЬ ВИСТАВКУ

ІТАЛБІЗНЕС

9—12 травня 1994 року
Торгово-промислова палата України
252465, Київ, вул. Велика Житомирська, 33.
Телефони: 228-06-00, 212-32-86, факс 212-33-53.
Щоденно: з 10.00 до 16.00 — для спеціалістів, з 16.00 до 18.00 — для всіх бажаючих.

Обладнання для готелів і харчової промисловості:
обладнання для консервування продуктів;
оснащення для магазинів, ресторанів, барів, їдалень;
машини та обладнання для барів, ресторанів, готелів;
м'ясопереробні машини;
машини з приготування тіста для макаронних виробів;
машини і печі для піцерій;
машини для виробництва льоду і морозива;
автомати для розливання напоїв і кавоварки.

Побутова техніка:
газові і електроплити, шашличні та грилі;
машини для виготовлення електронагрівальних елементів;
охоронні пристрої і системи;
замки врізні, замки висячі, сейфи;
обладнання для виготовлення ключів.

Нагрівальне обладнання, кондиціонери і сантехніка:
крани і змішувачі, радіатори, бойлери, водяні електронагрівачі;
розширювальні місткості для води;
клапани для газових і водопровідних систем;
насоси вихрові та зварювальні.

Будівельна промисловість:
кераміка, плитка для підлоги;
уживана техніка для каменеобробки;
полівінілхлоридові профільні системи для вікон, дверей, жалюзі;
обладнання для переробки металопрофілю.

Продукти та напої:
обчищені помідори, паста, джеми;
вина та міцні напої.

Товари для особистої гігієни:
шампуні різні, піна для ванн;
жіночі колготки.

Миючі засоби для посуду, пральні порошки.

Реклама Укрінформу.

Борис СИДОРЕНКО, «Голос України»

СПЕЦГРУПА «ПЕРЕЛИЦЬОВАНИХ»

Архіви

У КІЛЬКОХ публікаціях, здебільшого під рубрикою «Нотатки небайдужого», я не раз вів мову, зокрема, й про те, що органи НКВС та КДБ готували й використовували спеціальні групи для підривної діяльності проти ОУН-УПА. Ці спецгрупи перевдягалися у форму УПА і своїми діями (знищення мирного населення та вояків повстанської армії) намагалися скомпрометувати національно-визвольну боротьбу проти більшовизму. З відгуків читачів зрозуміло, що далеко не всі повірили в істинність нової для нашого суспільства інформації.

Цими днями до редакції надійшов лист з фотографією від голови Коломийського територіального історико-просвітницького товариства «Меморіал» Б. Юращука. Звертаючись до мене, він пише: «На підтвердження ваших слів про перевдягання кадебістів у форму вояків УПА надсилаю фотографію, на якій зображено саме таку спецгрупу, перевдягнену у форму УПА. Посеред цих «героїв» сидить у військовій формі підполковник Захаров, колишній начальник Коломийського районного КДБ; по праву руку біля нього вмостився співробітник цієї ж установи, зрозуміло, теж у минулому, Сергій Клименко (псевдо «Вовк»), тепер мешкає в Києві. Вдалося також встановити особи кількох інших людей з цієї фотографії, що нині живуть на Коломийщині.

Гадаємо, що цей документ допоможе справедливо висвітлити історію національно-визвольного руху в Україні в сорокових—п'ятдесятих роках нашого століття».

Погляньте й ви, шановний читачу, на фото. Чи не здається вам, що якби Комуністична партія й справді була завжди з масами, то навколо товариша Захарова гуртувалися б не перевдягнені песиголовці, а справжні сини народу... Але все було так, як було. В тому числі й чекісти у формі УПА. Із завданням тероризувати населення, сіяти жах, відвертати людей від повстанського руху. І як то воно вписувалось у чекістський кодекс честі? Чи такого не було?

Медицина

Людмила МИКИТЮК, «Голос України»

Дихайте глибше й регулярніше. І обов'язково — запахом трав

Мед-пиво пив, по бороді текло, до рота не потрапило. Часи перехідні, голодні — ситуація сумна. Але не безнадійна. Йоги не їдять тижнями й почуваються в чудовому творчому стані. Пам'ятаєте притчу про манну небесну? Схоже, що манну не їли — нею дихали.

Юрій Морозов — фітотерапевт з 40-річним стажем. Відніміть від наших демократичних часів 40 років і ви зрозумієте, яким підпільником він починав. Вивчав заборонену, з усього видно — дуже антирадянську, літературу про цілющі властивості лікарських трав. Книги були в основному закордонні, трави — кримські. Типовий зразок екологічного філософа. Знає трави, які здаються маловиразними навіть колегам-фітотерапевтам. Розуміється на потаємних законах найпростішої гармонії — ніколи не зведе в одному препараті низинну траву з гірською. Визнає тільки джерельну воду й не визнає спиртових препаратів: «Жодна травина не питиме спиртових настій». Ну що тут заперечиш?

Будь-яка трава, потрапивши в кисле шлункове середовище, втрачає на силі. Як і квас, що його росіяни люблять лити на розпечений камінь у лазні. Природа не передбачила термічної обробки. Морозов радить травами дихати. Площа стінок альвеол людського організму — 100 квадратних метрів. Цього досить, аби біологічно активні часточки, доведені до стану леткості, переповнили вас, як хмару в штанях. Ефект глибокого йогівського дихання плюс удосконалений ультразвуковий інгалятор, який без високої температури дає витончений трав'яний димок, — оце й усе.

Директор НДІ народної медицини Олександр Мирза взяв інгалятор для апробації в клінічних умовах. Він вважає, що треба розробити перелік хвороб, які найкраще лікуються методом поглибленої інгаляції. Морозов категоричніший: диханням лікується все, від туберкульозу до склерозу. Дихайте травами, медом, прополісом, ягодами, фруктами. Дихайте глибше й регулярніше! Чи уникнете в такий спосіб голодної смерті — джерела, окрім біблійних, поки що мовчать. Але багатьох хвороб — напевне.

Алла СІГАЛОВА: «ЩОБ СПОКУСИТИ, НЕ ТРЕБА РОЗДЯГАТИСЯ»

Дайджест

Кажуть, вона знає майбутнє. Не на кілька найближчих років, а зовсім за іншими вимірами, що наближаються до нескінченності.

Зрозуміло, краще багатьох з нас знайома з минулим. Володіє непоганою інтуїцією і майже гіпнотичною чарівністю. Та найголовніше: вона знає геть усе про магію взаємин закоханих.

Її актори мало не серйозно відносять її до касти обраних, котрим відомо все щодо таїн кохання і творчості.

Алла Сігалова, ленінградська балерина, яка танцювала у виставах Театру опери і балету імені Кірова, приїхала до Москви, щоб набути фаху актриси. І ... незабаром створила власну трупу.

Нині «Незалежна трупа» під керівництвом Алли Сігалової надбала найвитонченіший репертуар — «Саломею» О.Уайльда, «Отелло» Дж.Верді, «Пікову даму» П.Чайковського і постійну аудиторію, а сама Сігалова — репутацію найхтивішого режисера.

— Загалом я трохи злякана: за три роки існування —«Незалежної трупи» не було жодного провалу. Якщо судити з реакції наших глядачів — виходить якийсь штиль. Для природи це не зовсім властиве, так?

— **Ви що, жадаєте провалу?**

— Принаймі, я не стану сприймати його як трагедію. Коли вистава не вдасться, завжди зможу викреслити її зі свого життя. Навряд чи знайдеться людина, яка в змозі примусити мене показати те, що не вдалося, глядачам.

— **А «Пікова дама»? Адже не будете заперечувати, що це дуже нервова вистава?**

— Я дуже люблю цю виставу і вважаю свою роботу в ній бездоганною. А провалена, вірніше, недотягнута, лише друга частина спектаклю (режисер Юрій Борисов. — Ю.Г.).

Коли ми продумували цю роботу, мене дуже часто запитували, чи не боюся я зустрічі з цією дамою... Скажіть-но, як я можу її боятися, коли вона для мене зовсім рідна людина. Історія Пікової дами не могла відбутися ні в якому іншому місті, окрім Петербурга. Цією виставою я освідчилася в коханні Ленінграду, місту, що створило мене. Мені пощастило — я з дитинства потрапила до кола аристократів, для котрих було нормою ходити до філармонії, театру... Моя любов до рідного міста така міцна, що я весь час тікаю від нього.

— **А отже, від балету? Адже в Ленінграді ви починали кар'єру балерини. Як я пам'ятаю, вона припинилася через травму...**

— Ні, якби я все ж таки стала балериною, мені довелось все життя танцювати в одних і тих самих виставах. А це мені навряд чи сподобалося б.

— **Схоже, що в основі всіх ваших вистав — саме ваші душевні переживання.**

— Звичайно, я не можу примусити себе бути стриманішою. Та чи варто? Адже це погано, що ми весь час стримуємося, замість того, щоб дати волю емоціям.

— **Критики нарікають, що вистави «Незалежної трупи» надто сексуальні. А мені здається, вони надто аскетичні...**

— Цікаво, що для вас чуттєвість: показ геніталій? Згодна, мої вистави можна інтерпретувати по-різному, однак їх сексуальна привабливість — безперечна. Зрозумійте, для того, щоб спокусити, не треба роздягатися.

Можливо, що деякі глядачі сприймають виставу не досить глибоко. А втім, я ставлю вистави насамперед для себе. Головне, що вони мене збуджують, хвилюють. У чисто фізичному розумінні теж, звичайно.

— ?

— Мені, щоб розхвилюватися, багато не треба. Досить, наприклад, послухати «Поему» Шоссона. Я від музики Шнітке перебуваю на межі фізичного екстазу.

— **Ви весь час кажете «я»...**

— Звичайно, я режисер і маю моделювати ситуацію... До того ж, щоб супроводжував успіх, треба бути впевненою в собі. Щодня доводити оточенню, що ти сильна і талановита. Поки вони переконані в цьому — йдуть за тобою. Повірте мені, я добре знаю закони театрального світу: мама — балетмейстер, тато — піаніст.

— **Вас дуже хвилюють теми зради і самотності. Так і біду можна накликати...**

— Це справді так. Але є і зворотний бік — я потрапляю до товариства таких чудових людей, як Отелло, Саломея, Пугачов. Крім того, в житті за все треба платити. Повнота її не лише в радості, але й у гіркоті, розлуках, стражданнях.

— **А як складаються ваші відносини з акторами трупи?**

— Доти, поки вони дихають разом зі мною, плачуть разом зі мною, радіють разом зі мною, загалом, доти, поки мені вдається проривatися до них, ми близькі люди і, отже, працюємо разом. Коли ж актор перестав мене чути і в результаті я перестаю його відчувати, — ми маємо розлучитися.

— **Ви людина богеми?**

— Я багато працюю. Що, як на мене, зовсім не личить богемному способові життя. Я взагалі не переношу дух студійності, коли разом п'ють, разом живуть і весь час мріють про те, що колись поставлять щось геніальне. Такі собі персонажі казки про втрачений час.

— **У вас чоловічий склад розуму...**

— Мені, до речі, не раз говорили, що керівництво трупою — суто чоловіче заняття. А я почуваюся часом чоловіком. Не дивно: адже кожна людина (а творча особливо) бісексуальна, тобто несе в собі і чоловічі, і жіночі початки. Про це, до речі, й говориться в моєму прочитанні Отелло.

***

Прихильники стилістики Алли Сігалової не раз помічали, що вона (втім, як і будь-яка інша жінка) ніяк не зрозуміє, що багато легше розбивати дзеркала з власним відбитком, ніж тікати від себе. Навпаки, від вистави до вистави з незмінною постійністю Сігалова створює власні дзеркала. Нині разом з режисером Романом Козаком працює над інсценуванням «З життя хронопів, фамів і надійок» Хуліо Кортасара. Не виключено, що ще одна нова робота, а точніше вистава, присвячена оперній співачці Марії Каллас, почасти прояснить загадку самої Алли Сігалової, найекстравагантнішого московського режисера.

Газета «Экспресс».

Наступний номер «Голосу України» вийде 4 травня ц. р.

Голос України

Засновник — Верховна Рада України.
Видавець — Президія Верховної Ради України.
252019, м. Київ-19, вул. М. Грушевського, 5.
Газета виходить з 1 січня 1991 року.

Головний редактор С. ПРАВДЕНКО.
Редколегія: О. БІЛИК (заст. головного редактора), Л. БРОВЧЕНКО (в.о.заст. головного редактора), А. ГОРЛОВ (перший заст. головного редактора), І. ГРУШКО, В. КРАСНОДЕМСЬКИЙ, С. ПИСАРЕНКО, Б. СИДОРЕНКО (заст. головного редактора), А. СОЛОНСЬКИЙ, В. СУДДЯ (заст. головного редактора).

Адреса редакції: 252047, Київ-47, вул. Нестерова, 4.

♦ ТЕЛЕФОНИ: для довідок — 441-88-23; телефакс — 224-72-54; відділ реклами — 441-89-34, 441-89-44.
♦ Рукописи не повертаємо.
♦ Листування з читачами — тільки на сторінках газети.

Свідоцтво про реєстрацію періодичного друкованого видання — КП № 1 від 18.09.1990 р.

♦ За зміст та достовірність інформації у рекламних публікаціях відповідальність несе рекламодавець. ♦ Редакція не завжди поділяє позицію авторів публікацій. ♦ За точність викладених фактів відповідальність несе автор.

Газета виходить 5 разів на тиждень (крім неділі й понеділка) українською і російською мовами. Індекс 60955. Тираж 312077.

Комбінат друку видавництва «Преса України». 252047, Київ-47, проспект Перемоги, 50. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 0 Зам. 0311081.

Газету набрано і зверстано в комп'ютерному центрі «Голосу України».